

Nr 9.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1953/54, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.

(4:e avd.)

1:o) **Investeringsplan för kommunikationsverken.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1, s. 1—13 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 2 januari 1953) lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

I 1952 års statsverksproposition uppskattades investeringsutgifterna under budgetåret 1951/52 för här ifrågavarande ändamål till 679 milj. kr. Såsom framgår av följande sammanställning uppgick emellertid de faktiska utgifterna under budgetåret till 651 milj. kr.

	1951/52	
	Beräknat	Utfall
Postverket	9	8
Telegrafverket	200	199
Statens järnvägar	217	199
Statens vattenfallsverk	220	214
Luftfartsverket	7	7
Förrådsfonden	26	24
Summa milj. kr.	679	651

Under det gångna budgetåret understeg sålunda de faktiska utgifterna med ca 28 milj. kr. de beräknade. Den största avvikelser föreligger i fråga om statens järnvägars investeringar, som överskattats med omkring 18 milj. kr.

Beräkningarna rörande investeringsverksamhetens omfattning under *budgetåret 1952/53* framgår av följande sammanställning.

	Beräknat i statsverks- prop. 1952	1 9 5 2 / 5 3 Verkens förslag hösten 1952	Förordat av före- dragandena
Postverket	10	12,7	12,7
Telegrafverket	200	260,8	248,0
Statens järnvägar	275	316,7	311,0
Statens vattenfallsverk	240	294,5	294,5
Luftfartsverket	7	8,0	8,0
Förrådsfonden	29	29,5	29,5
	Summa milj. kr. 761	922,2	903,7

För innevarande budgetår tillstyrkes sålunda nu en investeringssumma för de i sammanställningen nämnda verken om ca 904 milj. kr. Beloppet innebär en ökning i förhållande till beräkningarna i föregående års statsverksproposition med ca 143 milj. kr. Höjningen är framförallt motiverad av de kostnadsstegringar, som inträtt sedan den första beräkningen upprättades. Emellertid innebär ändringen också en viss stegring av investeringsvolymen. Denna beror framförallt på den förbättrade arbetskraftstillgången, vilken medfört, att anläggningsarbetena kan bedrivas snabbare än tidigare förutsetts.

Erforderliga höjningar av investeringsramen för varje verk anses böra medgivas, så att medelsförbrukningen kan anpassas till den nu beräknade. I fråga om flertalet verk förutsätter detta medelsanvisning å tilläggsstat.

För budgetåret 1953/54 ha verksstyrelserna, under förutsättning att de framlagda anslagsäskandena bifallas, beräknat investeringsutgifterna till ca 1 093 miljoner kronor. Anslag ha för budgetåret äskats med ca 1 123 miljoner kronor.

I fråga om investeringsplanen för nästa budgetår anför *departementschefen* följande.

Vid den prövning av verksstyrelsernas äskanden, som verkställt inom kommunikationsdepartementet, har det å ena sidan stått klart, att en ytterligare stegring av kommunikationsverkens investeringar i och för sig är i hög grad önskvärd. För stora delar av kommunikationsverkens område hämmas den allmänna verksamheten ännu tekniskt och ekonomiskt av den nödtvungna begränsning av investeringarna, som här hårdare än på de flesta andra områden genomfördes under krigs- och efterkrigsåren. En tydlig eftersläpning av investeringsverksamheten jämfört med andra områden av näringslivet karakteriserar ännu läget för flera av de verksamhetsgrenar, för vilka kommunikationsverken svarar. Därtill kommer, att förändringar i de tekniska och ekonomiska betingelserna för affärsverkens verksamhet i flera avseenden medverkat till att göra vissa av deras investeringar särskilt angelägna och räntabla. Det gäller t. ex. telegrafverkets investeringar för automatisering av telefontrafiken, vilkas påskyndande skulle vara önskvärdt och även ekonomiskt synnerligen lönande. Men det gäller i lika grad flera av statens järnvägars aktuella investeringsbehov, i fråga om vilka en ökning av investeringstakten framstår som ett avgörande villkor för strävandena att rationalisera och förbilliga järnvägsdriften. På det hela taget torde det gälla, att kommunikationsverkens nu aktuella investeringar väl kan tävla med investeringsändamål på andra områden av vårt ekonomiska liv i fråga om vikt, angelägenhet och ekonomisk lönsamhet.

Å andra sidan är det alltså lika ofrånkomligt att vid fastställandet av även denna investeringsverksamhets omfattning hänsyn måste tagas till det ekonomiska läget och till det allmänna samhällsekonomiska utrymmet för investeringar.

Den konjunkturbedömning, som utifrån sådana utgångspunkter för den statliga investeringspolitiken blir avgörande för handlandet, ter sig just nu mer än vanligt oviss. En viss avmattning av den privata sektorns investeringsverksamhet torde redan ha inträtt, och en fortsatt utveckling i denna riktning är inte utesluten. Men alltså torde läget för vår ekonomi få anses karakteriserat av att våra produktiva resurser i stort sett är väl utnyttjade och av att utrymmet för en expansion av investeringsverksamheten är begränsat. Den fortsatta utvecklingen kan emellertid komma att gå i en riktning, som gör ökade investeringar inom den samhälleliga sektorn och däribland inom kommunikationsverken inte blott möjligare än hittills att genomföra utan även konjunkturpolitiskt och samhällsekonomiskt önskvärdare än tidigare, men helt given är en sådan utveckling inte. Även en stabilisering vid nuvarande förhållanden är tänkbar, och en ny uppgång av konjunkturen med åtföljande ökad konkurrens om investeringsutrymmet är måhända inte heller utesluten.

De slutsatser beträffande avvägningen av kommunikationsverkens investeringar under nästa budgetår, som detta läge bjudit till, har synts bli, dels att en investeringsverksamhet av minst samma omfattning som under innevarande budgetår bör vara möjlig och samhällsekonomiskt försvarlig, men dels vidare att möjligheter bör föreligga att, vid fortsatt vikande tendens för övrig investeringsverksamhet, förverkliga ytterligare någon stegring av de förstnämnda investeringarna. Utifrån dessa överväganden förordas i det följande, att kommunikationsverkens investeringar, utom i vad gäller vattenfallsverket, för nästkommande budgetår, i varje fall tills vidare, fastställas till i stort sett samma omfattning som den nu beräknade för innevarande budgetår, men att de av verken äskade anslagsmedlen anvisas oavkortade, så när som på vissa smärre jämkningar som föranledes av särskilda omständigheter. För vattenfallsverkets vidkommande synes emellertid på grund av den alltså bestående nödvändigheten att forcera kraftverksbyggandet och komma fram till en även för torrår betryggande kraftproduktion, någon motsvarande begränsning av investeringsverksamheten icke böra ifrågakomma.

Med hänsyn till det anförda förordas en fördelning av investeringsutrymmet under nästa budgetår i enlighet med följande sammanställning, där för jämförelse även intagits uppgifter rörande den faktiska medelsförbrukningen under 1951/52 och de nu föreslagna investeringsutgifterna för innevarande budgetår. Beloppen är angivna i milj. kr.

	1951/52	1952/53	1953/54	
	Faktiska utgifter	Förordat av föredragandena	Verkens förslag hösten 1952	Förordat av föredragandena
Postverket	8	12,7	13,6	12,7
Telegrafverket	199	248,0	315,4	248,0
Statens järnvägar	199	311,0	384,6	311,0
Statens vattenfallsverk	214	294,5	331,5	331,5
Luftfartsverket	7	8,0	8,4	8,0
Förrådsfonden	24	29,5	40,1	35,0
Summa utgifter	651	903,7	1 093,6	946,2

Såsom framgår av det anförda innebär den nu tillstyrkta totala medelsförbrukningen under nästa budgetår en ökning med ca 42 milj. kr. i förhållande till motsvarande siffra för innevarande budgetår. Ökningen faller med 37 milj. kr. på vattenfallsverket och med 5 milj. kr. på förrådsfonden.

Som en konsekvens av vad som tidigare uttalats följer, att Kungl. Maj:t under förutsättning av riksdagens medgivande tills vidare bör fastställa ramar för investeringsutgifterna under kommunikationsverkens kapitalfonder i enlighet med vad här förordats. Kungl. Maj:t bör jämväl äga befogenhet att, därest konjunkturutvecklingen och utvecklingen på arbetsmarknaden så synes påkalla, vidga dessa ramar intill den gräns, som för varje verk sättes av anvisade anslag.

Beträffande den närmare innebörden av de olika verksstyrelsernas och departementschefens förslag i fråga om verkens investeringsverksamhet samt medelsbehov och medelsförbrukning för budgetåret 1953/54 i förhållande till innevarande budgetår torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 5—12) och till efterföljande tablå.

	Investeringsutgifter 1951/52	Av verken planerade investeringsutgifter		Av dep.-chefen beräknade investeringsutgifter		Reservationer den 30/6 1952	Anslag 1952 /53	Förslag 1953 /54	Beräknade reservationer den 30/6 1954
		1952 /53	1953 /54	1952 /53	1953 /54				
Postverket	8·1	12·7	13·6	12·7	12·7	4·4	10·0	12·9	1·9
Telegrafverket	199·4	260·8	315·4	248·0	248·0	23·6	235·4	312·9	75·9
Statens järnvägar	199·0	316·7	384·6	311·0	311·0	24·9	303·8	368·2	74·4
Statens vattenfallsverk ..	213·5	294·5	331·5	294·5	331·5	29·6	282·6	329·5	15·7
Luftfartsverket	7·0	8·0	8·4	8·0	8·0	13·4	2·4	9·4	9·2
Väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond	24·3	29·5	40·1	29·5	35·0	4·0	25·6	40·1	5·2
	651·3	922·2	1 093·6	903·7	946·2	99·9	859·3	1 073·0	182·3

I de angivna beloppen ha ej inräknats anslag till rörelsekapital för telegrafverket, vissa anslag av finansiell natur till statens järnvägar jämte anslag till TGOJ:s pensionsstiftelse samt anslag till inventarier till vattenfallsverket och till grustag jämte effektförråd under väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond.

Såsom framgår av sammanställningen uppgick anslagsbehållningarna den 30 juni 1952 till omkring 100 milj. kr. Vid nu förutsatt omfattning av medelsanvisning och investeringsutgifter under innevarande budgetår kommer anslagsbehållningarnas totalsumma den 30 juni 1953 att minska till ca 55 milj. kr. Ytterligare någon nedgång i detta belopp kan dock förutses äga rum genom indragning av vissa behållningar å luftfatsfondens investeringsanslag. Medelsanvisningen för nästa budgetår har enligt departementschefen befunnits böra medge en eventuell vidgning av nu beräknade rambelopp för investeringsutgifterna under budgetåret. Därest emellertid den ekono-

miska utvecklingen icke skulle föranleda ändring av de i sammanställningen upptagna rambeloppen för budgetåret 1953/54, kommer behållningarna på här ifrågavarande investeringsanslag att uppgå till ca 180 milj. kr. vid nästa budgetårs utgång, utgörande icke fullt 20 % av den för budgetåret beräknade medelsförbrukningen.

Utskottet. I 1952 års statsverksproposition förutsattes, att kommunikationsverkens investeringsutgifter under innevarande budgetår skulle uppgå till ett sammanlagt belopp av 761 milj. kronor. Enligt Kungl. Maj:ts nu framlagda förslag bör denna investeringssumma ökas till i runt tal 904 milj. kronor, vilket framför allt sammanhänger med vissa kostnadsstegringar. Därigenom skulle emellertid även en mindre utökning av själva investeringsvolymen bli möjlig. För finansiering av detta program erfordras tilläggsstatsanslag å närmare 105 milj. kronor, vartill kommer ett medelsbehov i fråga om vissa finansiella poster av tillhoppa 30 milj. kronor.

Utskottet finner för sin del uppenbart, att den investeringsplan för kommunikationsverken som framlades i 1952 års statsverksproposition och sedermera godkändes av riksdagen bör genomföras i full omfattning. Med hänsyn till den under en lång följd av år ackumulerade eftersläpningen på hithörande områden synes även välbetänkt, att de möjligheter till en intensifiering av investeringsverksamheten som det förändrade arbetsmarknadsläget medfört nu tillvaratagas. Utskottet har därför intet att erinra mot att medelsförbrukningen under kommunikationsverkens kapitalfonder anpassas till den av Kungl. Maj:t förordade investeringsnivån. I enlighet härmed kommer utskottet att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka, att för detta ändamål erforderliga anslag anvisas å tilläggsstat.

I sina petitaskrivelser för nästa budgetår ha vederbörande verksstyrelser föreslagit en ytterligare stegring av investeringsverksamheten, innebärande en medelsförbrukning av sammanlagt 1 093 milj. kronor. Departementschefen har av vissa i statsverkspropositionen närmare angivna skäl funnit en sådan stegring vara i och för sig synnerligen önskvärd. Med hänsyn till det ekonomiska läget, framför allt svårigheten att bedöma konjunkturutvecklingen, har emellertid departementschefen ansett sig bör föreslå, att investeringsverksamheten under nästa budgetår bibehålles vid samma nivå som nu förutsatts för innevarande budgetår. Undantag från denna allmänna regel har dock gjorts i fråga om vattenfallsverket, varför den förordade inskränkningen i förhållande till verksstyrelsernas förslag främst drabbar telegrafverket och statens järnvägar. Å andra sidan har departementschefen utgått från att de av verksstyrelserna äskade anslagsmedlen skola med vissa smärre jämkningar anvisas oavkortade, detta för att möjliggöra en utökning av investeringsverksamheten i händelse av fortsatt konjunkturavmattning. Summan av de av Kungl. Maj:t tillstyrkta anslagen uppgår till ca 1 073 milj. kronor, häri ej inräknade vissa speciella anslagsmedel å inalles 41 milj. kronor.

Utskottet är för sin del väl medvetet om att den ekonomiska situationen alltjämt gör en viss inskränkning av investeringsverksamheten ofrån-

komlig. En avvägning av olika investeringsbehov mot varandra måste därför ske inom den totalram som bestämmes av landets produktiva resurser. Det må vidare beaktas att budgetlägets förändring påkallar en statlig upplåning av helt annan omfattning än tidigare, vilket kommer att medföra ökade anspråk på kapitalmarknaden. Mot bakgrunden härav finner sig utskottet böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget till investeringsplan för kommunikationsverken, hur önskvärt det än i och för sig skulle vara, att de av verksstyrelserna redovisade investeringsprojekten i sin helhet kunde förverkligas. Såsom utskottet vid upprepade tillfällen under senare år framhållit, måste det nämligen ur olika synpunkter anses vara i hög grad angeläget, att de statliga kommunikationsföretagen förses med en efter den allmänna samhällsutvecklingen väl avpassad och tekniskt ändamålsenlig kapitalutrustning. Icke minst inom telegrafverkets och statens järnvägars verksamhetsområden föreligga även goda förutsättningar att genom utökade investeringar uppnå kostnadsbesparande rationaliseringsvinster. Utskottet förutsätter därför att Kungl. Maj:t, i den mån läget så medgiver, vidgar de för nämnda verk avsedda medelsförbrukningsramarna.

Över huvud taget önskar utskottet understryka vikten av att investeringsverksamheten på förevarande område får en sådan uppläggning och utformning, att den effektivt kan utnyttjas som ett led i en aktiv konjunkturpolitik. Från denna speciella utgångspunkt har utskottet intet att erinra mot att de för nästa budgetår erforderliga investeringsanslagen anvisas med viss marginal i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, även om detta medför olägenheter i redovisningstekniskt avseende. Utskottet vill härvidlag jämväl fästa uppmärksamheten på de nackdelar som nu ifrågavarande anordning kan komma att medföra för vederbörande verksstyrelser i vad gäller verksamhetens planläggning. Det synes med hänsyn härtill angeläget att eventuella beslut om vidgning av investeringsramarna om möjligt meddelas i så god tid, att pågående arbeten ej behöva avbrytas blott därför att erforderliga beställningar eller andra förberedande åtgärder ej hunnit företagas. Därvid torde jämväl det inbördes sammanhanget mellan olika investeringar böra beaktas.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

Statens affärsverksfonder.

Postverket.

2:o) Posthus m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 2, s. 14—18) föreslagit riksdagen att till Posthus m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett anslag av 4 600 000 kronor. Den 1 juli 1952 stod ett belopp av 5,7 miljoner kronor till förfogande å anslaget. Medelsförbrukningen under budgetåret 1951/52 uppgick till 4,3 miljoner kronor.

Generalpoststyrelsen uppskattar medelsförbrukningen under budgetåret 1953/54 till ca 6,5 miljoner kronor. Då någon reservation å anslaget icke beräknas föreligga vid utgången av innevarande budgetår, hemställer styrelsen om ett anslag av 6,5 miljoner kronor för nästa budgetår.

Beträffande postverkets nybyggnadsbehov i allmänhet framhåller generalpoststyrelsen, att en ökning av postverkets nybyggnadsverksamhet är nödvändig, om icke avsevärda olägenheter såväl för allmänheten som för själva postarbetet skall uppstå. Det aktuella nybyggnadsprogrammet anses likväl, trots det stora behovet, vara präglad av sträng återhållsamhet. Av de byggnadsföretag, som i vederbörlig ordning anmälts och i princip godkänts av statsmakterna, har följande ännu icke kunnat igångsättas, nämligen posthus i Arvika, Boden, Göteborg (Källtorp), Landskrona, Nässjö, Sundsvall, Västerås och Ängelholm samt om- och tillbyggnad av posthusen i Karlstad och Linköping. Den efter prisläget sommaren 1952 beräknade byggnadskostnaden för dessa företag uppgår till ett sammanlagt belopp av ca 23 milj. kr.

Med hänsyn till det aktuella nybyggnadsprogrammets omfattning har styrelsen i sin framställning begränsat utvidgningen av programmet till endast ett företag, nämligen posthus i Lidköping. Härutöver anmäler styrelsen vissa ändringar av planerna i fråga om posthuset i Landskrona samt om- och tillbyggnaden av posthuset i Karlstad.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 14—17).

Över styrelsens framställning har yttrande avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* (s. 17).

Departementschefen erinrar om att investeringarna i posthus under en lång följd av år varit otillräckliga för att tillgodose det ökade lokalbehov som uppstått genom poströrelsens fortgående utveckling. Redan under föregående budgetår hade dock inom ramen av en i stort sett oförändrad medeltillgång en viss ökning i posthusbyggandet varit möjlig. Under innevarande budgetår anses utrymme föreligga för en ytterligare mindre ökning. Den möjliggöres bl. a. därav att arbetena med uppförandet av posthusen i Eskilstuna och Luleå på grund av det ändrade konjunkturläget kan bedrivas i en snabbare takt än som tidigare förutsetts.

Styrelsens förslag om utvidgning av byggnadsprogrammet med ett nytt posthus i Lidköping har icke föranlett någon erinran från departementschefens sida. Beträffande styrelsens hemställan om ändring av planerna för posthuset i Landskrona framhålles, att Kungl. Maj:t torde få taga slutlig ställning härtill sedan pågående förhandlingar med Landskrona stad slutförts och styrelsen inkommit med definitivt förslag i frågan. Departementschefen anför slutligen följande.

Generalpoststyrelsens sammanlagda äskanden för budgetåret 1953/54 uppgår till 12,9 milj. kr. och den av styrelsen beräknade totala medelsförbrukningen för postverkets investeringar till 13,6 milj. kr. I enlighet med vad jag anfört under punkt 1 förordar jag att de av generalpoststyrelsen äskade anslagen anvisas men att den totala medelsförbrukningen begränsas till samma belopp som nu beräknas för innevarande budgetår eller 12,7 milj. kr. Under hand har styrelsen meddelat mig, att den finner denna begränsning i första hand böra gå ut över anskaffningen av bilar och bilmateriel, medan däremot medelsförbrukningen för postverkets byggnadsverksamhet lämpligen bör få den omfattning som styrelsen i sina petita föreslagit. För egen del har jag funnit mig kunna godtaga att styrelsen inom den ram jag föreslår fördelar investeringsutgifterna på detta sätt.

Utskottet. Enligt beslut av Kungl. Maj:t ha postverkets investeringsutgifter under innevarande budgetår fastställts till ett belopp av 10 milj. kronor. På grund av det ändrade konjunkturläget anses denna investeringssumma nu kunna höjas med 2,7 milj. kronor, vilket nödvändiggör en uppräkningsanslag till posthus m. m. med 800 000 kronor, av anslaget till anskaffning av automobiler m. m. med 400 000 kronor och av dispositionsanslaget med 600 000 kronor. Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, kommer att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka, att ifrågavarande belopp anvisas å tilläggsstat.

För nästa budgetår har generalpoststyrelsen äskat anslag å sammanlagt 12,9 milj. kronor, vilket enligt styrelsens beräkningar skulle möjliggöra en investeringsverksamhet intill ett belopp av 13,6 milj. kronor. Departementschefen har tillstyrkt att ifrågavarande anslagssumma anvisas men samtidigt ansett, att medelsförbrukningen bör begränsas till 12,7 milj. kronor, d. v. s. samma belopp som för innevarande budgetår. Den i jämförelse med generalpoststyrelsens förslag förordade inskränkningen av investeringsvolymen har förutsatts skola i huvudsak avse anskaffningen av bilar och bilmateriel, medan byggnadsverksamheten befunnits böra få den av styrelsen beräknade omfattningen. Utskottet har för sin del intet att erinra mot den sålunda föreslagna inriktningen av postverkets investeringsverksamhet under nästa budgetår.

Vad anslaget till posthus m. m. nu närmast beträffar har det totala medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål beräknats till 6,5 milj. kronor. Därvid har förutsatts, att det aktuella byggnadsprogrammet skall kompletteras med ett nytt posthus i Lidköping. Kungl. Maj:ts förslag tillstyrkes av utskottet, som samtidigt önskar understryka angelägenheten av att kostnaderna för de olika byggnadsföretagen i möjligaste mån nedbringas utan åsidosättande av kravet på en rationell lokaldisposition.

Under förevarande punkt hemställer utskottet alltså,

att riksdagen må till *Posthus m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 6 500 000 kronor.

3:o) **Inköp av fastigheter.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 19) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kr.

4:o) **Anskaffning av automobiler m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 19—21), som huvudsakligen avser anskaffning för ersättningsändamål, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Anskaffning av automobiler m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

5:o) **Postverkets diligenstrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 5, s. 21—23) föreslagit riksdagen att under rubriken Postverkets diligenstrafik för budgetåret 1953/54 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 3 200 000 kronor.

För innevarande budgetår ha anvisats 300 000 kronor till garagebyggnader m. m., 1 900 000 kronor till anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen och 700 000 kronor till förvärv av billinjer.

Generalpoststyrelsen äskar för nästa budgetår 700 000 kronor till garagebyggnader m. m., 1 800 000 kronor till anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen och 700 000 kronor till förvärv av billinjer.

Beträffande garagebyggnader meddelar styrelsen bl. a. att styrelsen övervägt att i anslutning till ett tidigare planerat garage i Lycksele låta uppföra en revisionsverkstad med uppgift att betjäna vagnparken i övre Norrland. Kostnaderna för den sålunda projekterade garage- och verkstadsbyggnaden uppskattas preliminärt till ca 2 000 000 kronor. Då behållningen å anslagsmedlen för hithörande ändamål vid innevarande budgetårs utgång beräknas till ca 165 000 kronor och utgifterna under budgetåret 1953/54 till ca 850 000 kronor, äskas för sistnämnda budgetår 700 000 kronor.

Medelsbehovet för billinjeförvärv under innevarande och nästa budgetår beräknas av styrelsen till ett sammanlagt belopp av ca 1 400 000 kronor. Preliminära överenskommelser ha träffats om förvärv för en sammanlagd köpeskilling av över 247 000 kronor, och förberedande undersökningar pågå om ytterligare förvärv för sammanlagt ca 900 000 kronor. Då 721 000 kronor stå till förfogande för innevarande budgetår, hemställer styrelsen om anslag med 700 000 kronor för budgetåret 1953/54.

Departementschefen har intet haft att erinra mot generalpoststyrelsens anslagsäskanden. Det i 1952 års statsverksproposition omnämnda, av statens sakrevision framlagda förslaget om överflyttning av postverkets diligenstrafik till statens järnvägar, vilket förutsatte vissa medelsöverföringar i statsbokföringen mellan postverkets och statens järnvägars fonder, hade ännu ej kunnat förverkligas.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft dels en inom andra kammaren av herr *Jacobson* i Vilhelmina väckt motion (II: 105), vari hemställdts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande punkt måtte taga under övervägande, huruvida icke den av postverket planerade revisionsverkstaden bör förläggas till Vilhelmina köping;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh m. fl.* (I: 122) och den andra inom andra kammaren av herr *Cassel m. fl.* (II: 179), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställdts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 700 000 kronor till förvärv av billinjer åt postverket.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 105 och II: 179.

Utskottet. För nu ifrågavarande ändamål har Kungl. Maj:t äskat anslag å sammanlagt 3,2 milj. kronor, varav 0,7 milj. kronor avse garagebyggnader m. m., 1,8 milj. kronor anskaffning av bilmateriel för diligensrörelsen och 0,7 milj. kronor förvärv av billinjer. I de båda likalydande motionerna I: 122 och II: 179 har hemställdts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i sist berörda hänseende. Till stöd för denna sin ståndpunkt ha motionärerna bl. a. gjort gällande, att de privata bussföretagen i betydligt större utsträckning än de statliga lyckats genomföra en för trafikanterna ändamålsenlig samtrafik, varför det synes olämpligt att postverket lägger sig till med nya, redan trafikerade billinjer, innan verket förbättrat servicen inom sin redan existerande trafikapparat, så att den kommer i nivå med den som enskilda företag erbjuda.

Utskottet har under hand inhämtat vissa upplysningar i ämnet från generalpoststyrelsen. Av dessa upplysningar framgår bl. a., att postverket redan före det senaste krigets utbrott i viss utsträckning tillämpat s. k. genomgående zontariffberäkning för resande och gods med postdiligens å två till varandra anslutande linjer. Sådan beräkning har sedan år 1946 ytterligare utvidgats och tillämpas nu i princip å till varandra anslutande linjer inom diligensnätet i dess helhet. I samtrafik med statens järnvägar försäljas vidare direkta biljetter och sker direkt inskrivning av såväl resgods som expressgods från samtliga stationer vid statens och i persontrafiken deltagande enskilda järnvägar och fartygsleder till överenskomna orter å olika postdiligenslinjer. Från orterna försäljas likaledes direkta biljetter till vissa järnvägsstationer, varvid nedsatt avgift tillämpas i överenskomna stationsrelationer eller löst biljett gäller för alternativ resa med tåg eller postdiligens. Denna anordning har praktiserats sedan lång tid tillbaka.

Postverket har jämväl eftersträvat samtrafik med enskilda linjetrafikutövare, syftande till försäljning av gemensamma eller direkta biljetter å dels de landsvägslinjer som trafikeras av både postverket och enskilda företagare, dels de postdiligens- respektive privatlinjer som ansluta till varandra. Överenskommelser av nu angiven innebörd ha också i ett flertal fall avslutats under senare år. Generalpoststyrelsen har dessutom sedan hösten

1952 fört underhandlingar om deltagande i den planerade samtrafiken mellan olika företag, vilka trafikera kustvägen genom mellersta och norra delen av Norrland samt vissa anslutningsvägar från inlandet till nämnda kustväg. Från de berörda enskilda företagens sida har därvid ifrågasatts, att postverket skulle deltaga i samtrafiken å de vägsträckor som förutom av postverket trafikeras jämväl av något av dessa företag. Generalpoststyrelsen har emellertid föreslagit, att samtrafiken lämpligen borde utsträckas att omfatta även andra postverkets diligenslinjer, i den mån dessa direkt anknyta till kustlinjenätet. Genom en sådan utvidgning av samtrafikområdet skulle nämligen, enligt styrelsens förmenande, den fördel som förslaget är avsett att innebära för norrlandsbefolkningen komma att avsevärt ökas. Med hänsyn till att från de enskilda företagens sida uttalats önskemål om att samtrafiken för postverkets vidkommande till en början skulle omfatta endast de vägsträckor som trafikeras jämväl av berörda företag har generalpoststyrelsen överenskommit om sådan samtrafik fr. o. m. den 1 mars 1953, då anordningen beräknats kunna igångsättas inom hela linjenätet. Sedan systemet prövats någon tid, avser styrelsen att på nytt upptaga frågan om utvidgning av samtrafiken till andra av postverket trafikerade linjer respektive vägsträckor.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter torde icke med fog kunna göras gällande, att postverket skulle ha underlåtit att tillvarataga föreliggande möjligheter att genom samtrafikförfarande förbättra kommunikationsförhållandena inom de områden postdiligensrörelsen omfattar. Då därtill, såsom utskottet närmare utvecklat i sitt av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 9, förvärv av enskilda företag i många fall visat sig vara en nödvändig förutsättning för att få till stånd en icke minst ur driftsekonomisk synpunkt önskvärd samordning och rationalisering av postverkets linjetrafik under samtidigt beaktande av den berörda befolkningens intressen, finner sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till de i förenämnda motioner framställda yrkandena.

Ej heller i övrigt har utskottet funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts under förevarande rubrik gjorda anslagsäskanden, avseende bl. a. medel för påbörjande av en revisionsverkstad med uppgift att betjäna vagnparken i övre Norrland.

Såsom av statsverkspropositionen framgår, har generalpoststyrelsen övervägt att låta uppföra nyssnämnda revisionsverkstad i anslutning till ett planerat garage i Lycksele. I motionen II: 105 har emellertid gjorts gällande, att Vilhelmina köping vore mera lämpad som förläggningsplats för en dylik verkstad, vilket borde beaktas av riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Med anledning härav har utskottet under hand erhållit vissa upplysningar från generalpoststyrelsen angående de motiv som ligga till grund för styrelsens överväganden i nu berörda avseende. Genom uppvaktning av representanter för Vilhelmina köping har utskottet även delgivits de synpunkter som från köpingens sida anläggas på frågan. Enligt utskottets mening bör denna

fråga bedömas ur rent praktiska lämplighetssynpunkter, och därvid synes Lycksele lämpligare som förläggningssort. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t, innan definitivt beslut i frågan fattas, låter noggrant pröva de olika skäl som kunna vara av betydelse för valet av plats för den plane-erade revisionsverkstaden.

Under återopande av det nu anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) *Garagebyggnader m. m.* 700 000 kronor,
b) *Anskaffning av bilmateriel för diligens-
rörelsen* 1 800 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 122 och II: 179, i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor;

III. med anledning av motionen II: 105 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anført.

6:o) **Postverkets dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 23) hemställer utskottet,

att riksdagen må såsom *Postverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Telegrafverket.

7:o) **Utvecklingen av telegrafverkets rörelse.** I statsrådsprotokollet har (punkt 7, s. 24—30) lämnats en redogörelse för utvecklingen av telegrafverkets rörelse.

Telegrafstyrelsen har i skrivelse den 8 september 1952 lämnat följande uppgifter rörande utvecklingen av telegrafverkets rörelse, mätt i antalet telefonapparater och radiolicenser samt taxerade samtal och telegram, under budgetåren 1946/47—1951/52:

Budgetår	Telefonapparater			Radiolicenser		
	antal vid budgetårets slut	ökning absolut	i %	antal vid budgetårets slut	ökning absolut	i %
1946/47	1 367 800	108 100	8,6	1 930 200	57 900	3,1
1947/48	1 463 900	96 100	7,0	1 994 900	64 700	3,4
1948/49	1 547 700	83 800	5,7	2 069 100	74 200	3,7
1949/50	1 636 000	83 300	5,7	2 128 500	59 400	2,9
1950/51	1 732 300	96 300	5,9	2 187 200	58 700	2,8
1951/52	1 842 500	110 200	6,4	2 231 700	44 500	2,0

	Telefonsamtal med periodavgift		Taxerade telegram	
	antal	ökning i %	antal	ökning i %
1946/47	97 532 000	6,2	8 340 200	3,5
1947/48	101 551 300	4,1	8 266 800	— 0,9
1948/49	106 448 000	4,8	8 209 400	— 0,7
1949/50	112 486 400	5,7	8 643 100	5,3
1950/51	118 336 000	5,2	8 785 200	1,6
1951/52	118 993 800 ¹	0,6	8 335 400 ¹	— 5,1

I anslutning härtill erinrar styrelsen beträffande öknin gen av antalet abonnemang att i 1952 års statsverksproposition förutsatts, att de för budgetåret 1952/53 tillgängliga anslagsmedlen skulle medgiva en ökning av antalet apparater med 80 000 à 90 000. Ökningen beräknas nu bli ungefär densamma som under 1951/52 eller ungefär 110 000 apparater. För budgetåret 1953/54 har styrelsen räknat med en ytterligare lika stor ökning.

Antalet väntande abonnenter har, enligt styrelsen, ej kunnat nedbringas nämnvärt jämfört med år 1951. Alltjämt måste antalet abonnenter, som få vänta minst tre månader, sålunda få anses vara oskäligt stort (18 800 den 1 oktober 1952 samt 19 100 vid samma tidpunkt 1951). Man måste också, fortsätter styrelsen, taga hänsyn till att även förut befintliga abonnenter, som på grund av flyttning begära att få sin telefon uppsatt vid annan station, drabbas av nuvarande svårigheter och kunna få vänta lika länge som nya abonnenter på att återfå sin telefon.

Telegrafstyrelsen erinrar i fråga om anläggningsverksamhetens utveckling om de svårigheter, som uppkommit därigenom, att investeringarna vid telegrafverket icke kunnat hålla jämna steg med abonnent- och trafikökningen efter kriget. Vid bedömandet av styrelsens anslagsäskanden för budgetåret 1953/54 anses hänsyn också böra tagas till att det uppdämda behovet av nyanläggningar undan för undan blivit allt större. Den omständigheten, att anläggningsarbetena ha måst skjutas på framtiden, säges också till följd av penningvärdeförsämringen ha lett till att kostnaderna nu bli avsevärt större än de skulle ha varit tidigare.

I likhet med vad som skett under de närmast föregående åren understryker styrelsen, att de kostnader, som nedläggas på den pågående automatiseringen av telefontrafiken, utöver den standardförbättring som automatiseringen innebär, utgöra en ur ekonomiska synpunkter mycket fördelaktig kapitalplacering icke minst därför att arbetskraft sparas.

På grundval av det nu anförda har telegrafstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å riksstaten för nästa budgetår. Å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår har styrelsen äskat medel till telefonstations- och förrädsbyggnader, telefon- och telegrafanläggningar samt rundradioanläggningar. Därjämte har styrelsen begärt anslag till ökning av telegrafverkets

¹ Preliminär siffra.

rörelsekapital. En sammanställning av de för budgetåren 1950/51—1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för nästa budgetår äskade anslagen under telegrafverkets fond anger följande belopp.

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
		tusental	kronor	
Telefonstations- och förrådsbyggnader m. m.	2	6 775	1 500 + 4 300 ¹	16 950
Telefon- och telegrafanläggningar..	133 000	185 900	194 000 + 39 850 ¹	280 600
Radioanläggningar	3 800	3 656	1 450 + 1 750 ¹	10 310
Rörelsekapital	10 000	—	10 000 ¹	—
Diverse anslag	3 201	6 875	3 502	5 470
Summa	150 003	203 206	256 352	313 330

Av de för nästa budgetår äskade anslagen till telefonstations- och förrådsbyggnader är 14 150 000 kr. avsedda för telefonstationsbyggnader m. m. och 2 800 000 kr. för förrådsbyggnader m. m. Anslagen till telefon- och telegrafanläggningar fördelar sig med 89 600 000 kr. på riks- och landskablar m. m., 103 000 000 kr. på telefon- och telegrafstationer och 88 000 000 kr. på nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar. Inom gruppen radioanläggningar avser 7 850 000 kr. rundradioanläggningar, 2 060 000 kr. radioanläggningar för kommersiell trafik och 400 000 kr. radioanläggningar för luftfarten. Gruppen diverse anslag innefattar 200 000 kr. till inköp av fastigheter, 1 770 000 kr. till försvarsberedskap och 3 500 000 kr. till telegrafverkets disposition.

Över telegrafstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* samt *statens handels- och industrikommission* (s. 28).

Departementschefen har anfört följande.

Å riksstaten för innevarande budgetår har under telegrafverkets fond anvisats anslag till ett sammanlagt belopp om 200,5 milj. kr. Behållningarna å äldre anslag uppgick vid ingången av budgetåret till totalt ca 23,6 milj. kr., varför summan av disponibla medel utgör ca 224,1 milj. kr. I enlighet med uttalandena i 1952 års stastverksproposition har för telegrafverkets investeringar under innevarande budgetår fastställts ett maximibelopp om 200 milj. kr., vilket belopp dock förutsattes skola kunna höjas, därest kostnadsstegringar motiverade detta.

I sina under hösten 1952 avgivna petita har telegrafstyrelsen föreslagit, att investeringsramen för innevarande budgetår skall höjas till 243, alternativt 261 milj. kr. Med hänsyn till de inträdda kostnadsstegringarna och den

¹ Äskat å tilläggsstat.

möjlighet som i nuvarande konjunkturläge yppat sig att något öka telegrafverkets investeringsvolym förordar jag, såsom jag förut nämnt under punkt 1, att ramen vidgas till 248 milj. kr. Förändringen innebär, under förutsättning att de erforderliga tilläggsanslagen anvisas, att medelsförbrukningen för telefon- och telegrafanläggningar torde komma att stiga till ca 224 milj. kr. mot i 1952 års statsverksproposition beräknade 179 milj. kr. Den ökning av investeringsvolymen, som jag förordar och som uppgår till ca 11 milj. kr., faller helt på nämnda anläggningar och torde medge att inkopplingen av nya apparater får samma omfattning som under föregående budgetår eller ca 110 000 st.

Mitt förslag till investeringsram förutsätter att ytterligare anslag anvisas för innevarande budgetår. I sina petita har telegrafstyrelsen föreslagit en ökning av den disponibla anslagssumman med 55,9 milj. kr., varav dock 10 milj. kr. avser rörelsemedel. Vid den medelsförbrukning jag förordar synes emellertid tilläggsanslagen kunna begränsas till ca 44,9 milj. kr., inklusive det nämnda beloppet till rörelsemedel. Reduceringen innebär bl. a., att ett av styrelsen äskat anslag av 8 milj. kr. till riks- och landskablar bortfaller. Jag tillstyrker sålunda följande anslag, nämligen till Telefonstationsbyggnader m. m. 2 100 000 kr., till Förrådsbyggnader m. m. 130 000 kr., till Telefon- och telegrafstationer 12 900 000 kr., till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar 18 950 000 kr., till Rundradioanläggningar 830 000 kr. samt till Rörelsekapital för telegrafverket 10 000 000 kr. Jag hemställer i annat sammanhang att nämnda anslag anvisas å tilläggsstat för innevarande budgetår.

För budgetåret 1953/54 beräknar telegrafstyrelsen anslagsbehovet till sammanlagt 313,3 milj. kr. och föreslår, att medelsförbrukningen å investeringsanslagen får uppgå till 315,4 milj. kr. Såsom jag anfört under punkt 1, anser jag mig dock tills vidare icke kunna förorda en högre investeringsram än den jag föreslagit för innevarande år, eller 248 milj. kr. Denna begränsning torde, enligt vad under hand meddelats mig, bl. a. medföra, att den planerade rikskabelanläggningen Jönköping—Nässjö—Färhult endast till en mindre del (Nässjö—Mariannelund) kan utföras under budgetåret. Då det dock ur olika synpunkter är ytterst angeläget att tillvarata de möjligheter till en utökning av telegrafverkets investeringsverksamhet som kan yppa sig, har jag funnit det önskvärt, att en anslagsreserv ställes till Kungl. Maj:ts förfogande för att användas i det fall, att utvecklingen på arbetsmarknaden och det ekonomiska läget i övrigt skulle komma att medge att investerings-takten ökas. Jag föreslår därför i det följande att de av telegrafstyrelsen äskade anslagen för budgetåret 1953/54 med visst undantag, som gäller anslaget till försvarsberedskap, anvisas oavkortade.

Medelsbehovet å anslaget till försvarsberedskap har av telegrafstyrelsen för nästa budgetår beräknats till 1 770 000 kr. I detta belopp ingår dels ett belopp om 1 470 000 kr., som avser telegrafverkets egna investeringar, dels ett belopp av 300 000 kr., som äskats av luftfartsstyrelsen men som med hänsyn till ändamålet bör redovisas under telegrafverkets fond. Jag anser mig icke kunna tillstyrka det föreslagna beloppet i dess helhet utan hemställer i det följande att 1 370 000 kr. anvisas. Av detta belopp faller 1 170 000 kr. på telegrafverkets egna investeringar och 200 000 kr. på de ändamål för vilka luftfartsstyrelsen i 1952 års petita äskat anslag. Styrelserna har vidare var för sig föreslagit, att här ifrågavarande kapitalinvesteringar skall avskrivs genom anslag å driftbudgeten. Chefen för finansdepartementet torde i annat sammanhang komma att hemställa därom.

Under förutsättning att de av mig tillstyrkta anslagen anvisas, kommer

den totala anslagssumman under telegrafverkets fond för nästa budgetår att uppgå till 312,9 milj. kr.

Utskottet. Investeringsutgifterna under telegrafverkets fond ha för innevarande budgetår fastställts till ett sammanlagt belopp av 200 milj. kronor. Av i statsverkspropositionen närmare angivna skäl anses detta maximibelopp nu böra höjas till 248 milj. kronor, vilket förutsätter en uppräknig av vissa anslag med i runt tal 34,9 milj. kronor. I enlighet med vad utskottet under punkten 1:o) anfört har utskottet intet att erinra mot denna utvidgning av investeringsverksamheten och kommer att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka att sistnämnda anslagssumma, med av Kungl. Maj:t angiven fördelning på olika utgiftsändamål, anvisas å tilläggsstat. Utskottet kommer därvid att jämväl tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om en förstärkning av telegrafverkets rörelsemedel med 10 milj. kronor.

Den av telegrafstyrelsen för nästa budgetår planerade investeringsverksamheten förutsätter en medelsförbrukning av 315,4 milj. kronor. Kungl. Maj:t har dock icke ansett sig kunna förorda en vidare investeringsram än 248 milj. kronor, d. v. s. samma maximibelopp som nu avses skola gälla för innevarande budgetår. Såsom departementschefen framhållit kommer denna begränsning att bl. a. få till följd, att den på telegrafverkets arbetsprogram upptagna rikskabelanläggningen Jönköping—Nässjö—Fårhult endast till en mindre del kan utföras under budgetåret. Utskottet finner för sin del detta förhållande beklagligt, icke minst med hänsyn till de konsekvenser som därigenom uppstå för andra anläggningsarbeten. Enligt vad utskottet under hand erfarit nödgas nämligen telegrafverket att av denna anledning ytterligare i tiden förskjuta vissa med den pågående järnvägslektrifieringen sammanhängande kabelarbeten, vilka planerats för budgetåret 1954/55. Även om utskottet i rådande läge anser sig böra godtaga Kungl. Maj:ts förslag, finner utskottet det därför angeläget, att Kungl. Maj:t noggrant prövar möjligheten att låta här ifrågavarande kabelarbete i dess helhet komma till utförande under nästa budgetår. En sådan omprövning synes så mycket mera påkallad som det i förevarande fall rör sig om en tämligen blygsam utvidgning av den för telegrafverket avsedda investeringsramen. I detta sammanhang torde jämväl få erinras om vad utskottet under punkten 1:o) anfört rörande önskvärdheten av att telegrafverkets investeringar över huvud taget ökas, så snart tillfälle härtill erbjuder sig.

Såsom tidigare framhållits skulle, vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag, medelsförbrukningen under telegrafverkets fond för nästa budgetår komma att uppgå till sammanlagt 248 milj. kronor. För finansiering av detta program erfordras enligt departementschefens beräkningar en anslagssumma å inalles 312,9 milj. kronor, vari då inbegripits en viss reserv för den händelse konjunkturläget skulle möjliggöra en stegring av investeringsverksamheten. Anslagsberäkningarna ha icke givit utskottet anledning till erinran. Om anvisandet av ifrågavarande belopp gör utskottet hemställan under respektive punkter i det följande.

I förevarande sammanhang hemställer utskottet,
att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till
känna vad utskottet ovan anfört.

8:o) **Telefonstationsbyggnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 8, s. 30—37) föreslagit riksdagen att till Telefonstationsbyggnader m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 150 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 1 400 000. Den 1 juli 1952 stod ett belopp av ca 7,6 miljoner kronor till förfogande å anslaget. Medelsförbrukningen under budgetåret 1951/52 utgjorde ca 7,3 miljoner kronor.

Telegrafstyrelsen hemställer för nästa budgetår om ett anslag av 14 150 000 kronor. Styrelsen räknar därvid med att någon behållning icke skall föreligga å anslaget den 30 juni 1953 och med en medelsförbrukning under budgetåret 1953/54 av ca 14,1 miljoner kronor.

Beträffande telegrafverkets nybyggnadsprogram för de närmaste åren samt styrelsens motivering för detsamma torde få hänvisas till propositionen (s. 30—37).

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under föregående punkt anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Telefonstationsbyggnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 150 000 kronor.

9:o) **Förrådsbyggnader m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 38—40) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Förrådsbyggnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 800 000 kronor.

10:o) **Inköp av fastigheter.** Kungl. Maj:t har (punkt 10, s. 40) föreslagit riksdagen att till Inköp av fastigheter för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett formellt belopp av 1 000 kronor. Den 30 juni 1952 fanns å anslaget en behållning av ca 855 000 kronor.

Telegrafstyrelsen har framhållit, att då den 1 juli 1952 disponibla medel om ca 856 000 kronor ej beräknas bli tillräckliga för budgetåren 1952/53 och 1953/54, bör för nästa budgetår under anslaget till Inköp av fastigheter anvisas ett belopp av 200 000 kronor, varom styrelsen hemställt.

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Inköp av fastigheter* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

11:o) **Telefon- och telegrafanläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 11, s. 40—44) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna telefon- och telegrafanläggningar för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhopa 280 600 000 kronor.

De under förevarande rubrik av Kungl. Maj:t åskade anslagen framgå av följande uppställning, vari upptagits jämväl de för innevarande budgetår anvisade beloppen.

	1952/53	1953/54
Riks- och landskablar m. m.	65 000 000	89 600 000
Telefon- och telegrafstationer	63 000 000	103 000 000
Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar	66 000 000	88 000 000
	Summa kr. 194 000 000	280 600 000

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Riks- och landskablar m. m.* 89 600 000 kronor,
- b) *Telefon- och telegrafstationer* 103 000 000 kronor,
- c) *Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar* 88 000 000 kronor.

12:o) **Radioanläggningar för telegrafverket.** Kungl. Maj:t har (punkt 12, s. 44—46) föreslagit riksdagen att under rubriken Radioanläggningar för telegrafverket för budgetåret 1953/54 anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 9 910 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats 1 250 000 kronor. Vid utgången av budgetåret 1951/52 fanns å de till rundradioanläggningar anvisade anslagen en sammanlagd behållning av ca 4,5 miljoner

kronor. Å det för radioanläggningar för kommersiell trafik avsedda anslaget fanns vid samma tidpunkt en behållning av ca 0,2 miljon kronor.

Telegrafstyrelsen meddelar, att till rundradioanläggningar för budgetåret 1953/54 skulle behöva anvisas sammanlagt 7 850 000 kronor. Eftersom någon reservation icke beräknas föreligga på anslaget härför vid innevarande budgetårs utgång, hemställer telegrafstyrelsen att hela det förutsedda medelsbehovet täckes genom anslag för budgetåret 1953/54.

Styrelsen har lämnat följande sammanställning över medelsbehovet för anläggningar m. m.:

	Total kostnad	Därav behövt för budgetåret 1953/54
Rundradiosändare för kortvåg i Hörby	410 000	150 000
Ny rundradiostation i Stockholm	2 810 000	1 900 000
Ny rundradiostation i Östersund	2 255 000	1 630 000
Vissa rundradioanläggningar	680 000	680 000
Radiohus i Stockholm	28 550 000	200 000
Radiohus i Göteborg	3 865 000	790 000
Trådradioanläggningar	2 500 000	2 500 000
	Summa kr. 41 070 000	7 850 000

Totalkostnaden avser den beräknade återstående kostnaden per den 1 juli 1953.

Telegrafstyrelsen hemställer vidare, att 2 060 000 kronor anvisas under anslaget till Radioanläggningar för kommersiell trafik för nästa budgetår. Beloppet fördelar sig på följande anläggningar.

Fartygsradiostationer	1 090 000
Moderniserings- och kompletteringsarbeten	
å de fasta radiostationerna för radiotelegraf- och radiotelefon- trafik med andra länder	670 000
å kuststationerna för radiotrafik med fartyg på havet	300 000
	Summa kr. 2 060 000

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) Rundradioanläggningar
- b) Radioanläggningar för kommersiell trafik

7 850 000 kronor,
2 060 000 kronor.

13:o) Radioanläggningar för luftfarten. Kungl. Maj:t har (punkt 13, s. 46 och 47) föreslagit riksdagen att till Radioanläggningar för luftfarten för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

Anslaget är för innevarande budgetår uppfört med 200 000 kronor. Behållningen å anslaget uppgick den 30 juni 1952 till ca 1,1 milj. kronor.

Luftfartsstyrelsen har för nästa budgetår hemställt om ett anslag av 400 000 kronor. Medlen äro avsedda att täcka kostnaderna för installation av radiohjälpmedel för inflygning och landning å Malmö-Bulltofta flygplats, anläggningar för kortvågstelefoni vid Stockholm-Bromma och Göteborg-Torslanda samt diverse andra arbeten vid olika flygplatser.

Över luftfartsstyrelsens framställning har yttrande avgivits av *Scandinavian Airlines System* (s. 47).

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Radioanläggningar för luftfarten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 400 000 kronor.

14:o) **Försvarsberedskap**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 14, s. 47 och 48) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Försvarsberedskap vid telegrafverket* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 370 000 kronor.

15:o) **Telegrafverkets dispositionsanslag**. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 15, s. 48), som innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, och under hänvisning till vad utskottet under punkten 7:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må såsom *Telegrafverkets dispositionsanslag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 500 000 kronor.

Statens järnvägar.

16:o) **Statens järnvägars investeringsbehov**. I statsrådsprotokollet har (punkt 16, s. 49—57) lämnats en redogörelse för statens järnvägars investeringsbehov.

Järnvägsstyrelsen har i skrivelse den 25 september 1952 beträffande medelsbehovet under budgetåret 1953/54 inledningsvis hänvisat till den i 1950 års statsverksproposition (Bil. 26; Bihang s. 138—141 och 152—155) intagna planen för statens järnvägars investeringsverksamhet under budget-

åren 1950/51—1959/60. Enligt denna plan räknade styrelsen med ett genomsnittligt årligt investeringsbehov av 230 milj. kr. Detta belopp torde vid nuvarande prisnivå motsvara i runt tal 350 milj. kr. Utgångspunkten för investeringsplanen var, att det under 1940-talet uppdämda investeringsbehovet skulle tillgodoses under tioårsperioden och att järnvägarnas kapacitet skulle anpassas till den stegrade transportvolym, som väntades följa med produktions- och välståndsökningen. Vid planens upprättande hade hänsyn även tagits till att järnvägarnas andel av landets totala transporter var beroende på kvaliteten av och avgifterna för järnvägstransporterna, vilket i sin tur hade nära samband med möjligheterna att genom investeringar höja standarden och åstadkomma kostnadssänkande rationaliseringar.

Den totala medelsförbrukningen nästa budgetår beräknar styrelsen till 384,6 milj. kr. och anslagsbehovet till 370 milj. kr. Härtill kommer 15 milj. kr. som ersättning för av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar övertagna pensionsförpliktelser, vilka tidigare åvilat statens järnvägar. Enligt styrelsen är dess investeringsprogram för nästa budgetår även reellt sett av större omfattning än vad som tidigare beräknats som medeltal för 1950-talet. Till en mindre del förklaras detta av att investeringsprogrammet till skillnad från långtidsprogrammet omfattar arbeten för utökning av malmbanans kapacitet. Investeringsvolymen har därjämte under långtidsprogrammets tre första år legat under de i programmet redovisade årssiffrorna. Det har slutligen blivit allt tydligare för styrelsen, att eftersläpningen i anskaffningen av lok och annan rullande materiel måste inhämtas snabbare än vad som förutsattes som årsmedeltal för tioårsperioden.

Det under 1940-talet uppdämda investeringsbehovet omfattar, fortsätter styrelsen, arbeten och anskaffningar av mycket skiftande natur. I första hand kan särskiljas sådana investeringar, som beräknas ge en god och säker förräntning av det nedlagda kapitalet, såsom elektrifiering och övergång till dieseldrift. En andra grupp av investeringar innebär åtgärder för ersättning av föråldrad materiel, vars fortsatta användning förorsakar stora löpande kostnader och olägenheter för driften. Hit kan bl. a. räknas utbyte av gamla godsvagnar med stor varmgångs- och axelbrottsfrekvens. Arbeten och anskaffningar, som syftar till ökning av transportkapaciteten kan betecknas som en tredje grupp. Till denna hör exempelvis upprustning av malmbanan, anskaffning av godsvagnar för hävande av vagnbristen samt breddning av smalspårslinjen Forshem—Lidköping—Håkantorp. Arbeten såsom dubbel-spårbyggnader skapar möjlighet till förbättring av tidtabeller och tågföring och fyller därigenom det dubbla syftet att öka transportkapaciteten och höja transporternas kvalitet. Till samma kategori kan räknas ersättandet av äldre godsmagasin med nya, mera ändamålsenliga anläggningar. Övriga arbeten och anskaffningar, ingående i det uppdämda investeringsbehovet, omfattar bl. a. förbättring av personallokaler och bostäder.

I anslutning härtill framhåller styrelsen, att ombyggnaden av blekingenäts järnvägar utgör en speciell grupp av företag, då anläggningskostnaden icke kan väntas bli förräntad och därför bör avskrivras.

Åtskilliga aktuella arbeten och anskaffningar är av sådan natur att ett genomförande av desamma bör göras beroende av rådande prisnivå. Fallande priser medför ökad investeringsvilja från statens järnvägars sida. En mera utpräglad konjunkturomsvängning bör av styrelsen ur både statens järnvägars och allmänna synpunkter snabbt kunna mötas med relativt riklig medelstillgång. Dylika överväganden har föranlett styrelsen att dimensionera investeringsprogrammet för nästa budgetår så, att en viss ökning av sysselsättningen kan möjliggöras i ett sådant konjunkturläge. Styrelsen har därför begärt relativt rikliga anslag. Avsikten är dock att igångsätta i investeringsprogrammet ingående arbeten endast i den utsträckning tidpunkten härför med hänsyn till prisläget bedömes lämplig eller om det i övrigt, främst ur sysselsättningsynpunkt, skulle finnas önskvärt.

En sammanställning av de för budgetåren 1950/51—1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för sistnämnda budgetår och å riksstaten för nästa budgetår åskade anslagen under statens järnvägars fond, exklusive anslag för finansiella ändamål, visar följande belopp för respektive huvudgrupper:

	1950/51	1951/52	1952/53	1953/54
		tusental kronor		
Byggnader och anläggningar	55 200	77 700	110 931	176 300
			24 000 ²	
Försvarsberedskap	2 905 ¹	4 500	8 550	3 800
Rullande materiel	49 470	70 820	121 700	144 400
			4 500 ²	
Sjöfartsmateriel	—	900	1 350	5 200
Biltrafik	12 400	12 000	14 500	16 500
Övrigt	22 000	22 400	20 300	23 800
			1 000 ²	
	Summa 141 975	188 320	306 831	370 000

Över järnvägsstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen och statens handels- och industrikommission* samt *riksräkenskapsverket* (s. 51—54).

Departementschefen erinrar till en början följande.

I föregående års statsverksproposition (Bil. 27, s. 50—52) behandlade jag tämligen utförligt statens järnvägars investeringsbehov. Både med hänsyn till samhälleekonomiska och ur mer begränsade företagsekonomiska synpunkter fann jag en väsentlig ökning under de närmaste åren av statens järnvägars investeringsverksamhet erforderlig för att avhjälpa förefintliga brister och på längre sikt tillfredsställa landets transportbehov. De under år 1952 genomförda höjningarna av järnvägspersonalens löner har ytterligare understrukit de företagsekonomiska skälen för att genom ökade investeringar påskynda rationaliseringen inom statens järnvägar. Jag anser det därför alltjämt vara av vikt, att statens järnvägars investerings-

¹ Varav ett belopp av 0,7 milj. kr. överförts till försvarets fastighetsfond.

² Åskat å tilläggsstat.

verksamhet hålles vid hög nivå, och ämnar i det följande föreslå att för nästa budgetår investeringsanslag anvisas i sådan utsträckning att, därest konjunkturutvecklingen så medger, en utvidgning av investeringarna kan äga rum.

Statsens järnvägars investeringsutgifter uppgick under budgetåret 1951/52 till ca 200 milj. kr. För innevarande budgetår har anvisats anslag om sammanlagt 277,3 milj. kr. och en investeringsram av 275 milj. kr. har fastställts. I sina under hösten 1952 avgivna petita har styrelsen beräknat medelsförbrukningen till 316,7 milj. kr. Framställningen föranledes dels av de löne- och prisstegringar, som ägt rum sedan anslagsberäkningen 1951 uppgjordes, dels av en viss utökning av investeringsprogrammet, avseende breddningen av blekingenätets järnvägar och ett visst påskyndande av bangårdsarbetena vid malmbanan. Såsom jag anfört under punkt 1, har jag ansett en utvidgning av ramen motiverad men föreslagit, att den fastställs till 311 milj. kr. Reduceringen i jämförelse med järnvägsstyrelsens förslag förklaras av, att vid en förnyad beräkning medelsförbrukningen å vissa anslag förutsatts bli något mindre än styrelsen antagit i petita. Detta gäller anslagen till Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget, till Ombyggnad till normalspår av linjerna Karskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö, till Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden och till Lokstations- och driftverkstadsanläggningar.

För finansiering av den ökade medelsförbrukningen föreslår järnvägsstyrelsen att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas 29,5 milj. kr. Med hänsyn till den lägre investeringsram jag föreslagit, synes emellertid tilläggsanslagen kunna begränsas till 26,0 milj. kr. I annat sammanhang hemställer jag sålunda, att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas följande anslag, nämligen till Bangårdar 2 800 000 kr., till Dubbelspårarbeten och linjeomläggningar 2 000 000 kr., till Ombyggnad till normalspår av linjerna Forshem—Lidköping—Håkantorps med Källby—Kinnekleva, resp. Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö 700 000 kr. och 5 000 000 kr., till Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden 3 500 000 kr., till Husbyggnader 4 000 000 kr., till Vägskyddsanläggningar 500 000 kr., till Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet 2 000 000 kr., till Anskaffning av godsvagnar 4 500 000 kr. samt såsom Statens järnvägars dispositionsanslag 1 000 000 kr.

Vid bifall till vad jag förordat, kommer de för innevarande budgetår anvisade investeringsanslagen, exklusive anslag för vissa låneändamål och anslag till förvärv av enskilda järnvägar, att uppgå till sammanlagt 303,3 milj. kr.

Beträffande järnvägsstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår anför departementschefen följande.

I sina petita har järnvägsstyrelsen för budgetåret 1953/54 beräknat anslagsbehovet till 370,0 milj. kr. och medelsförbrukningen till 384,6 milj. kr. Härtill kommer 15 milj. kr. till vederlag för av Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar från statens järnvägar övertagna pensionsförpliktelser. Styrelsen erinrar om att med den omfattning den föreslår för investeringarna under nästa budgetår dessa blir något större än det genomsnittliga, årliga investeringsbehov, som förutsetts i långtidsplanen för statens järnvägars investeringar. I denna plan, som redovisades i 1950 års statsverksproposition, uppskattades nämligen de årliga investeringsbehoven vid 1948 års prisnivå till 230 milj. kr. I nuvarande penningvärde motsvarar detta belopp ca 350 milj. kr. Att den medelsförbrukning, som nu föreslås för nästa budgetår, överstiger nämnda belopp beror enligt vad styrelsen anfört,

delvis på att i investeringsprogrammet numera ingår arbeten för utökning av malmbanans kapacitet, vilka icke medräknats i långtidsprogrammet. Orsaken är vidare, att styrelsen föreslår, att den eftersläpning, som uppstått genom att investeringarna hittills volymmässigt legat under det planerade genomsnittsbeloppet, så småningom skall inhämtas. Det har även visat sig nödvändigt att fylla bristerna i fråga om tillgången på dragkraft och rullande materiel snabbare än tidigare förutsatts.

Jag finner den investeringsvolym för nästa budgetår, som styrelsen föreslår, i princip önskvärd. Investeringsverksamhetens omfattning måste dock bli beroende av hur utvecklingen inom övriga sektorer av samhällsekonomin kan komma att gestalta sig och då främst av möjligheterna att utan rubbningar inom andra områden erhålla arbetskraft till de av styrelsen i investeringsprogrammet intagna anläggningsarbetena. På grund av ovissheten rörande konjunkturutvecklingen anser jag mig därför, såsom jag anfört under punkt 1, tills vidare endast kunna tillstyrka en investeringsram för nästa budgetår av 311 milj. kr., d. v. s. samma belopp som jag förordat för innevarande budgetår. Liksom jag i andra sammanhang föreslagit bör dock även beträffande statens järnvägar en anslagsreserv ställas till Kungl. Maj:ts förfogande som möjliggör en utvidgning av investeringsverksamheten, därest konjunkturutvecklingen skulle komma att medge detta. Jag tillstyrker därför de anslag, som av järnvägsstyrelsen för nästa budgetår äskats under rubrikerna Byggnader och anläggningar, Rullande materiel, Sjöfartsmateriel, Biltrafik, Inventarier m. m. samt Statens järnvägars dispositionsanslag.

Till anslaget till Försvarsberedskap har järnvägsstyrelsen för nästa budgetår äskat 3,8 milj. kr. och därjämte hemställt om bemyndigande att få utlägga beställningar av viss materiel till ett belopp av omkring 5 milj. kr. Jag tillstyrker att ett bemyndigande lämnas men föreslår att det begränsas till att avse beställningar om högst 3 milj. kr. Vad angår anslagsfrågan, anser jag med hänsyn till den stora anslagsbehållning, som beräknas föreligga även vid innevarande budgetårs utgång, att för nästa budgetår endast bör anvisas 2,0 milj. kr. Styrelsen föreslår, att ifrågakvarande kapitalinvesteringar omedelbart avskrivs genom anslag å driftbudgeten. Chefen för finansdepartementet torde i annat sammanhang hemställa därom.

Under rubriken Anskaffning av lok och lokomotorer har järnvägsstyrelsen hemställt om ett bemyndigande att under de närmaste fyra budgetåren få beställa ytterligare högst 100 st. ellok. Ett sådan bemyndigande skulle göra det möjligt för styrelsen att fullfölja den femårsplan för anskaffning av ellok, som framlades i 1951 års petita. 1952 års riksdag har till en första beställning enligt planen anvisat 5,6 milj. kr. till förskottslikvider. Då även om en viss dämpning av transportkonjunkturen inträtt en fortsatt anskaffning av ellok är angelägen och det därjämte är lämpligt att beställningarna enligt planen kan utläggas i ett sammanhang, tillstyrker jag att det föreslagna bemyndigandet lämnas.

I enlighet med beslut av 1951 års riksdag har järnvägsstyrelsen bemyndigats att träffa avtal om koordination mellan statens järnvägar och Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägar (TGOJ). Sådant avtal har den 27 juni 1951 ingåtts mellan parterna. Enligt avtalets 8 § skall de pensionsförpliktelser gentemot TGOJ:s personal, som åvilar statens järnvägar, sedan staten år 1945 övertog Enskilda järnvägarnas pensionskassas verksamhet, överflyttas på en särskild, genom bolagets försorg bildad stiftelse. I vederlag härför skall statens järnvägar till stiftelsen överlämna statsobligationer till ett kursvärde, som överlåtelsedagen den 1 juli 1953 motsvarar premiereserven för nämnda pensionsförpliktelser. Transaktionen innebär i vad avser vederlaget, vilket beräknas uppgå till ca 15 milj. kr., att en del av de

tillgångar, som tillfördes statens järnvägar, när pensionskassans verksamhet övertogs, nu skall överföras på TGOJ:s pensionsstiftelse. Emellertid har dessa tillgångar, som huvudsakligen bestod av obligationer, numera övergått i riksgäldskontorets ägo, i samband varmed statens järnvägars kapital i motsvarande mån nedskrivits. För att vederlaget till pensionsstiftelsen skall kunna erläggas, måste därför ett investeringsanslag av vederlagets storlek anvisas. Jag tillstyrker i det följande ett anslag av 15,0 milj. kr. för ändamålet.

Vid bifall till de av mig tillstyrkta äskandena kommer anslagen under statens järnvägars fond för nästa budgetår att uppgå till sammanlagt 383,2 milj. kr., varav 15,0 milj. kr avser vederlaget till TGOJ:s pensionsstiftelse och skall erläggas i statsobligationer.

I särskild skrivelse har järnvägsstyrelsen hemställt om en ökning av statens järnvägars rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 50 till 100 milj. kr. Anledningen till det ökade behovet av rörelsemedel är, att statens järnvägars likviditet så småningom blivit alltmera ansträngd beroende bl. a. på att rörelsens omslutning ökat och på att marginalen mellan inkomster och utgifter starkt minskat, sedan man övergått till att beräkna avsättningarna till värdeminskningsskontot på återanskaffningsvärdena för de i rörelsen utnyttjade tillgångarna. Genom sistnämnda omläggning har driftsmedel, som eljest stått till förfogande, kommit att bindas för investeringsverksamheten. En ökning av rörelsemedlen är sålunda nödvändig. Jag tillstyrker därför senare denna dag, att statens järnvägars rörliga kredit hos riksgäldskontoret höjes från 50 till 100 milj. kr. Då detta tillskott av rörelsemedel kan behöva tagas i anspråk redan under innevarande budgetår, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan riksdagen beslutat om höjning av den rörliga krediten, förordna om tidpunkten för beslutets ikraftträdande.

Järnvägsstyrelsen har slutligen hemställt att kapitalinvesteringarna för blekingenätaets ombyggnad omedelbart avskrivs genom anslag å driftbudgeten. Denna fråga torde emellertid få bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning i ett senare sammanhang.

Utskottet. I enlighet med det förslag som framlades i 1952 års statsverksproposition ha statens järnvägars investeringsutgifter under innevarande budgetår maximerats till ett belopp av 275 milj. kronor. På grund av inträdda kostnadsstegringar och en viss utökning av investeringsprogrammet har en höjning av detta maximibelopp till 311 milj. kronor nu ansetts böra ske. Den med anledning härav erforderliga anslagsförstärkningen uppgår till sammanlagt ca 26 milj. kronor. Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag kommer utskottet att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka att sistnämnda anslagssumma, med av departementschefen förordad fördelning på olika utgiftsändamål, anvisas å tilläggsstat.

Jämväl för nästa budgetår har departementschefen ansett statens järnvägars investeringsutgifter böra hållas inom en ram av 311 milj. kronor, vilket i förhållande till järnvägsstyrelsens förslag innebär en reducering med närmare 74 milj. kronor. Med hänsyn till de stora och alltjämt eftersatta investeringsbehov som föreligga inom statens järnvägars verksamhetsområde finner utskottet denna inskränkning beklaglig. Utskottet vill härutinnan särskilt erinra om att enligt den i 1950 års statsverksproposition redovisade långlidspanen investeringarna i statens järnvägars fond under

nästa budgetår rätteligen borde uppgå till ett belopp av ca 350 milj. kronor, varvid då icke medräknats den medelsförbrukning som kunde vara motive-rad av önskemålet att successivt inhämta den hittillsvarande eftersläpningen i berörda avseende. På grund av det ansträngda ekonomiska läge vari statsbaneföretaget f. n. befinner sig har därjämte frågan om vidtagandet av sådana investeringsåtgärder som innebära en kostnadsnedpressande rationalisering av driften vunnit ökad aktualitet på sistone. På av departementschefen anförda skäl har emellertid utskottet ansett sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. I enlighet med vad utskottet under punkten 1:o) anført förutsätter utskottet därvid, att ramen för medelsförbrukningen under statens järnvägars fond vidgas så snart förhållandena medgiva och att härvidlag vederbörlig hänsyn tages till järnvägsledningens behov av att på längre sikt kunna planlägga verksamheten.

Såsom av statsverkspropositionen framgår har departementschefen själv räknat med möjligheten, att statens järnvägars investeringsutgifter under nästa budgetår komma att ökas utöver den nu förordade nivån. Med hänsyn härtill har, liksom beträffande övriga kommunikationsverk, en viss medels-reserv inbegripits i de äskade anslagsbeloppen, vilka uppgå till sammanlagt 368,2 milj. kronor. Till frågan om anvisande av ifrågavarande belopp återkommer utskottet under respektive punkter i det följande. Därvid kommer utskottet jämväl att närmare behandla vissa motionsledes framställda yrkanden. Utskottet vill emellertid redan nu anmäla, att utskottet intet har att erinra mot att utöver förberörda anslag 15 milj. kronor anvisas såsom vederlag för överflyttning på annat företag av vissa järnvägsstyrelsen åvilande pensionsförpliktelser. Kungl. Maj:ts förslag om höjning av statens järnvägars rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 50 till 100 milj. kronor tillstyrkes likaledes av utskottet, som även kan ansluta sig till vad departementschefen anført rörande bemyndigande för järnvägsstyrelsen att under de närmaste fyra budgetåren få beställa ytterligare högst 100 elektrolok.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anført.

17:o) **Byggnader och anläggningar.** Kungl. Maj:t har (punkt 17, s. 58—68) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna byggnader och anläggningar för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 176 300 000 kronor.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 110 931 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat sammanlagt 176 300 000 kronor till följande ändamål.

Bangårdar	15 500 000
Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	22 000 000
Anläggning av industrispår Örnsköldsviks västra—Gullänget . . .	2 200 000

Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkan- torp med Källby—Kinnekleva	3 300 000
Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	12 000 000
Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	22 000 000
Broar m. m.	7 500 000
Husbyggnader	18 300 000
Signalsäkerhetsanläggningar	9 100 000
Vägskyddsanläggningar	2 500 000
Telefonanläggningar m. m.	8 900 000
Anläggningar för elektrisk tågdrift	13 200 000
Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet	25 000 000
Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	6 000 000
Anläggningar vid huvudverkstäder	7 700 000
Anläggningar vid förrådsavdelningen	1 100 000
Summa kr.	176 300 000

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 58—68).

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ebbe Ohlsson m. fl.* (I: 8) och den andra inom andra kammaren av herr *Gustafson i Dädesjö m. fl.* (II: 12), i vilka hemställts, att riksdagen ville besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning rörande ombyggnad av bandelen Norraryd—Kvarnamåla till normalspår;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lindén m. fl.* (I: 28) och den andra inom andra kammaren av herr *Jonsson i Skedsbygd m. fl.* (II: 45), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att järnvägslinjerna Ätvidaberg—Västervik—Hultsfred, Kalmar—Berga, Karlskrona—Torsås—Kalmar, Sävsjö—Vetlanda och Växjö—Hultsfred ombyggas till normalspår samt att frågan om ombyggnad av järnvägslinjerna Oskarshamn—Brittatorp och Vislanda—Bolmen—Halmstad på nytt måtte bli föremål för utredning;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Söderquist* och *Osvald* (I: 123) och den andra inom andra kammaren av herr *Åhman m. fl.* (II: 183), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en skyndsamt utredning om ombyggnad av roslagsbanan till normalspårig, varvid bandelen Dannemora—Hargshamn bör komma i första hand, samt om nybyggnad av en dubbelspårig järnvägsbro över Stocksundet;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sunne m. fl.* (I: 227) och den andra inom andra kammaren av herr *Rimås m. fl.* (II: 327), i vilka hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att det uppdrages åt järnvägsstyrelsen att utreda

frågan om anordnande av treskenspår på bansträckan Hästholmen—Ödeshög samt hemställa att proposition i ärendet förelägges 1954 års riksdag;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sjödahl m. fl.* (I: 228) och den andra inom andra kammaren av herr *Onsjö m. fl.* (II: 332), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta att för ombyggnad till normalspår av linjen Göteborg—Vara—Skara å ordinarie investeringsstat för år 1953/54 upptaga lämpligt anslag samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsam prövning av frågan om ombyggnad till normalspår av övriga järnvägar i Västergötland, som av 1943 års järnvägskommitté föreslagits till breddning;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Nilsson* i Bästekille väckt motion (II: 177), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en så skyndsam utredning angående breddning av järnvägen å sträckan Sölvesborg—Hörviken att frågan kan föreläggas 1954 års riksdag.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden får utskottet hänvisa till motionerna II: 12, I: 28, II: 183, I: 227, I: 228 och II: 177.

Utskottet. Mot de under förevarande rubrik gjorda anslagsäskandena har utskottet icke funnit anledning till erinran. Beträffande pågående arbeten för breddning av vissa smalspåriga järnvägslinjer önskar dock utskottet framhålla följande.

Vid 1951 års riksdag beslöts, att linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva skulle ombyggas till normalspår. I järnvägsstyrelsens petitaskrivelse har angivits, att arbetet därmed beräknas vara slutfört under nästa budgetår. Enligt vad utskottet erfarit synas emellertid förutsättningarna för nyssnämnda beslut, i vad avser den ännu icke påbörjade sträckan Källby—Kinnekleva, numera helt ha ändrats. Utskottet förutsätter därför, att frågan efter erforderlig utredning ånyo underställes riksdagen.

I detta sammanhang må vidare erinras om att 1946 års riksdag, med bifall till Kungl. Maj:ts i propositionen nr 235 framlagda förslag, fattat principbeslut om ombyggnad till normalspår av järnvägslinjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö. Till fullföljande härav har 1952 års riksdag beslutat upptaga ifrågavarande arbeten på statens järnvägars ordinarie investeringsprogram. För ändamålet har Kungl. Maj:t nu äskat begynnelseanslag å sammanlagt 17 milj. kronor för innevarande och nästa budgetår. Enligt vad utskottet under hand inhämtat beräknas arbetena, som avses i första hand skola inriktas på linjen Kristianstad—Karlskrona, draga betydligt större kostnader än vad som ursprungligen kalkylerats med. Detta sammanhänger framför allt med det ändrade prisläget. Därtill kommer att järnvägsstyrelsen, efter framställning från städerna Ronneby och Karlshamn, nu överväger vissa linjeomläggningar, vilket i förhållande till tidigare planer innebär en merkostnad av ca 7,7 milj. kronor. Den merutgift skulle dock delvis täckas genom bidrag på alternativt 1,5 eller

2,0 milj. kronor från nyssnämnda städer, vilka även skulle svara för erforderliga mark- och huslösenkostnader. Då den ifrågasatta nya linjedragningen medför vissa driftsekonomiska fördelar för statens järnvägar och även i övrigt synes sakligt motiverad, har utskottet intet att erinra mot att breddningsarbetet fullföljes enligt nu antydda riktlinjer.

Vid 1946 års riksdag undantogs de båda bandelarna Norraryd—Kvarnarna—Sölvesborg—Hörviken från det allmänna principbeslutet om blekingejärnvägarnas breddning. I de likalydande motionerna I: 8 och II: 12 respektive i motionen II: 177 ha nu framställts förslag om en skyndsamt utredning rörande dessa bandelars ombyggnad till normalspår. Därjämte ha genom olika motioner en hel rad andra breddningsprojekt framförts. Sålunda har i de likalydande motionerna I: 28 och II: 45 hemställts, att riksdagen måtte besluta, att järnvägslinjerna Åtvidaberg—Västervik—Hultsfred, Kalmar—Berga, Karlskrona—Torsås—Kalmar, Sävsjö—Vetlanda och Växjö—Hultsfred skola ombyggas till normalspår samt att frågan om ombyggnad av järnvägslinjerna Oskarshamn—Brittatorp och Vislanda—Bolmen—Halmstad på nytt måtte bli föremål för utredning, medan i de likalydande motionerna I: 123 och II: 183 riksdagen föreslagits besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning om ombyggnad av roslagsbanan till normalspår, varvid bandelen Dannemora—Hargshamn borde komma i första hand, samt om nybyggnad av en dubbelspårig järnvägsbro över Stocksundet. Vidare har i de likalydande motionerna I: 228 och II: 332 hemställts, att riksdagen måtte besluta att för ombyggnad till normalspår av linjen Göteborg—Vara—Skara å ordinarie investeringsstat för budgetåret 1953/54 upptaga lämpligt anslag samt att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt prövning av frågan om ombyggnad till normalspår av övriga järnvägar i Västergötland som av 1943 års järnvägskommitté föreslagits till breddning. Slutligen har i de likalydande motionerna I: 227 och II: 327 framställts yrkande om att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att det uppdrages åt järnvägsstyrelsen att utreda frågan om anordnande av tresken-spår på bansträckan Hästholmen—Ödeshög samt att proposition i ärendet förelägges 1954 års riksdag.

Utskottet är för sin del väl medvetet om att åtskilliga skäl kunna anföras för breddning av olika smalspåriga järnvägslinjer i vårt land. Samtidigt måste emellertid beaktas, att ett förverkligande av alla de motionsledes nu framförda projekten skulle medföra högst avsevärda kostnader. Med hänsyn till redan pågående breddningsarbeten torde ej heller utrymme f. n. föreligga för ytterligare företag av detta slag på statens järnvägars investeringsprogram. Utskottet saknar också möjlighet att på grundval av föreliggande material göra någon objektiv avvägning mellan olika behov och uttala sig till förmån för visst eller vissa projekt, beträffande vilka således principbeslut om breddning nu skulle kunna fattas. Av dessa skäl anser sig utskottet icke kunna tillstyrka bifall till förevarande motioner, i vad de avse konkreta åtgärder i varje enskilt fall.

Samtidigt vill emellertid utskottet erinra om att de i motionerna avhandlade spörsmålen — med undantag av frågan om roslagsnätets breddning, vilken f. n. är under utredning — tidigare varit föremål för prövning av 1943 års järnvägskommitté. I särskilda skrivelser har denna kommitté även framlagt förslag till inbördes angelägenhetsgradering av de ombyggnadsarbeten som ansetts böra komma till utförande. Bortsett från blekingejärnvägarna och den inledningsvis omnämnda västgötalinjen ha emellertid statsmakterna ännu icke tagit ställning till resultatet av kommitténs arbete.

Den ovisshet om smalspårsnätets framtida gestaltning som blivit en följd härav har uppenbarligen medfört bestämda olägenheter i skilda avseenden. För vederbörande lokala intressenter har det sålunda ofta icke varit möjligt att träffa erforderliga avgöranden i fråga om bl. a. stadsplaneärenden, lokaliseringsspörsmål och markdispositioner, i den mån dessa påverkas av eventuella beslut om breddning av viss järnvägslinje. Även för den mera långsiktiga planläggningen av statens järnvägars verksamhet torde det vara till nackdel, att nu åsyftade problemkomplex hålles svävande år efter år. Icke minst mot bakgrunden av de vid årets riksdag motionsledes framställda yrkandena anser utskottet det därför angeläget, att ett klarläggande snarast sker om de riktlinjer som anses böra följas på förevarande område.

Härvidlag torde få erinras om att till grund för elektrifieringen av landets järnvägsnät ligger ett av järnvägsstyrelsen uppgjort arbetsprogram, vilket underställts statsmakterna för godkännande. I analogi härmed synes en konkret plan för det fortsatta breddningsarbetet böra upprättas. Detta förutsätter i sin tur en definitiv prövning av frågan, vilka smalspåriga järnvägslinjer som över huvud taget böra ombyggas till normalspår, vilka järnvägslinjer som även i fortsättningen böra bibehållas vid smalspårsdrift och vilka järnvägslinjer som av allmänt trafikpolitiska eller transportekonomiska skäl eventuellt böra ersättas med andra kommunikationsmedel. Med utgångspunkt härifrån kan sedan lämpligen en inbördes angelägenhetsgradering av först avsedda arbeten ske, kompletterad med erforderliga kostnadsberäkningar. Statsmakterna finge därigenom ett säkert underlag för en bedömning av omfattningen av den finansiella ram, inom vilken breddningsarbetet fortlöpande kunde bedrivas utan åsidosättande av ur andra synpunkter angelägna investeringsbehov inom statens järnvägars verksamhetsområde.

Enligt utskottets mening bör det ankomma på Kungl. Maj:t att föranstalta om upprättandet av en sådan plan, vilken snarast möjligt bör underställas riksdagens prövning.

Under åberopande av det nu anförda och under hänvisning jämväl till utskottets under föregående punkt gjorda uttalande får utskottet hemställa, att riksdagen må

I. för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) Bangårdar	15 500 000 kronor,
b) Dubbelspårsbyggnader och linjeomläggningar	22 000 000 kronor,
c) Anläggning av industrispår Örnköldsviks västra—Gullänget	2 200 000 kronor,
d) Ombyggnad till normalspår av linjen Forshem—Lidköping—Håkantorp med Källby—Kinnekleva	3 300 000 kronor,
e) Ombyggnad till normalspår av linjerna Karlskrona—Kristianstad, Karlshamn—Vislanda och Bredåkra—Växjö	12 000 000 kronor,
f) Fortlöpande förstärkning av spåröverbyggnaden	22 000 000 kronor,
g) Broar m. m.	7 500 000 kronor,
h) Husbyggnader	18 300 000 kronor,
i) Signalsäkerhetsanläggningar	9 100 000 kronor,
j) Vägskyddsanläggningar	2 500 000 kronor,
k) Telefonanläggningar m. m.	8 900 000 kronor,
l) Anläggningar för elektrisk tågdrift	13 200 000 kronor,
m) Fortsatt elektrifiering av statsbanenätet ..	25 000 000 kronor,
n) Lokstations- och driftverkstadsanläggningar	6 000 000 kronor,
o) Anläggningar vid huvudverkstäder	7 700 000 kronor,
p) Anläggningar vid förrådsavdelningen ...	1 100 000 kronor;

II. med anledning av motionerna I: 8 och II: 12, I: 28 och II: 45, I: 123 och II: 183, I: 227 och II: 327, I: 228 och II: 332 samt II: 177 i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

18:o) **Försvarsberedskap.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18, s. 68 och 69) samt under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. till *Försvarsberedskap vid statens järnvägar* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor,

II. bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att järnvägsstyrelsen må för visst ändamål utlägga beställningar om högst 3 000 000 kronor.

19:o) **Rullande materiel.** Kungl. Maj:t har (punkt 19, s. 69—74) föreslagit riksdagen dels att till viss i statsrådsprotokollet angiven rullande materiel för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhopa 144 400 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva järnvägsstyrelsen att under de närmaste fyra budgetåren beställa ytterligare högst 100 elektrolok.

Till förevarande ändamål har för innevarande budgetår anvisats ett sammanlagt belopp av 121 700 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår under förevarande rubrik äskat anslag å tillhoppa 144 400 000 kronor. Äskandena avse följande ändamål.

Anskaffning av lok och lokomotorer	54 000 000
Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar	24 000 000
Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar	12 200 000
Anskaffning av godsvagnar	43 500 000
Ombyggnad av rullande materiel	10 700 000
	Summa kr. 144 400 000

Beträffande den närmare innebörden av järnvägsstyrelsens anslagsäskanden torde få hänvisas till propositionen (s. 69—74).

Utskottet. Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa, att riksdagen må

I. för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Anskaffning av lok och lokomotorer</i>	54 000 000 kronor,
b) <i>Anskaffning av motorvagnar och rälsbussar</i>	24 000 000 kronor,
c) <i>Anskaffning av person-, resgods- och postvagnar</i>	12 200 000 kronor,
d) <i>Anskaffning av godsvagnar</i>	43 500 000 kronor,
e) <i>Ombyggnad av rullande materiel</i>	10 700 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t medgiva, att järnvägsstyrelsen må under de närmaste fyra budgetåren beställa ytterligare högst 100 elektrolok.

20:o) *Sjöfartsmateriel*. Kungl. Maj:t har (punkt 20, s. 74 och 75) föreslagit riksdagen att under rubriken *Sjöfartsmateriel* för budgetåret 1953/54 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 5 200 000 kronor.

Järnvägsstyrelsen har för nästa budgetår äskat 5 000 000 kronor till ny tåg färja och 200 000 kronor till ombyggnad av sjöfartsmateriel.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Alfred Nilsson m. fl.* (I: 226) och den andra inom andra kammaren av herr *Nelander m. fl.* (II: 178), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta hos Kungl. Maj:t hemställa om en snabbutredning av frågan om en västtysk färjeförbindelse på Trelleborg i samband med en allmän översyn av övriga svenska färjeleder på kontinenten.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet hänvisa till motionen II: 178.

Utskottet. Av de under förevarande rubrik äskade anslagsmedlen avse 5 milj. kronor förskottslikvider för beställning av en ny tåg färja. Såsom närmare framgår av 1952 års statsverksproposition, vari hemställdes om ett begynnelseanslag av 1 milj. kronor för ändamålet, har den nya färjan förutsatts skola bli av Starkes storlek och i första hand komma att insättas på trelleborgsleden men även vara lämpad för malmöleden såsom reservfärja.

I de båda likalydande motionerna I: 226 och II: 178 har uttalats den åsikten, att ifrågavarande färja borde planeras även med tanke på en permanent ny led till Västtyskland. Härför erfordrades dock en färja av större och mera snabbgående typ än Starke. Motionärerna ha därför hemställt om en snabbutredning av frågan om en västtysk färjeförbindelse på Trelleborg i samband med en allmän översyn av övriga svenska färjeleder på kontinenten.

I syfte att erhålla ett bredare underlag för en bedömning av de av motionärerna aktualiserade problemen har utskottet under hand hänvänt sig till järnvägsstyrelsen med begäran om vissa upplysningar i ämnet. Med anledning därav har utskottet tillställts en promemoria, i vilken inledningsvis framhållits att järnvägsstyrelsen efter det senaste världskriget varit nödsakad att ställa sig avvaktande beträffande sin tåg färjepolitik i södra Östersjön. De åtgärder som hittills vidtagits ha alla haft karaktären av ett provisorium, då någon planering på längre sikt icke varit möjlig. Styrelsen har sålunda icke kunnat få definitivt klargjort, över vilken väg persontrafiken respektive godstrafiken till och från kontinenten framdeles skulle ledas, vilket bl. a. hindrat styrelsen från att slutligt fatta ståndpunkt i frågan om den förnyelse av färjematerielen som är nödvändig och som under andra förhållanden säkerligen skulle ägt rum.

Av promemorian framgår vidare, att järnvägsstyrelsen ännu sommaren 1952 hyste en viss förhoppning om att sassnitzleden skulle kunna upparbetas och återfå något av sin tidigare stora betydelse. Dessa förhoppningar grundades dock, då avtalet rörande leden oväntat sades upp i augusti månad 1952. Enligt styrelsens mening måste härigenom sassnitzleden för överskådlig tid lämnas ur räkningen. Trafiken har visserligen senare lagts över till Warnemünde, vilket inneburit en ökning av sjövägens längd med 60 km, men styrelsen är av den uppfattningen att Warnemünde — så länge betryggande garantier för motsatsen ej finnas — icke kan anses som en så fast punkt i statens järnvägars färjetrafik att exempelvis en förnyelse av färjematerielen enbart för denna led kan ske i rådande läge. Vad närmast persontrafiken beträffar synes det dessutom med hänsyn till de nuvarande förhållandena vara uteslutet att för överskådlig framtid räkna med en nord-sydlig förbindelse över Berlin. Man måste således i detta sammanhang bortse från de östtyska färjehamnarna.

Järnvägsstyrelsen har vidare erinrat om att ledningen för de danska statsbanorna, efter att till en början ha ställt sig avvaktande, numera träffat överenskommelse med vederbörande västtyska myndigheter om en färjeförbindelse Gedser—Grossenbrode, som öppnades för trafik redan under sommaren 1951. I samband därmed insattes från dansk sida en tåg färja på den nya leden. En nybyggd tysk färja kommer dessutom att tagas i bruk under maj månad 1953, och en nybeställd dansk tåg färja beräknas kunna sättas i trafik på leden i slutet av år 1954.

Helt nyligen ha dessutom vissa planer på en färjeförbindelse mellan Rödby Havn på Lolland och Femerns nordsida aktualiserats. Dessa planer ha fortskridit så långt, att de danska statsbanorna beslutat sig för att söka få leden klar före år 1960, såvitt avser den danska insatsen. Även de västtyska järnvägsmyndigheterna lära nu vara intresserade av projektet.

Järnvägsstyrelsen meddelar ytterligare, att Skandinavien—Italien Expressen fr. o. m. den 17 maj i år kommer att framföras över Gedser—Grossenbrode. Samtidigt kommer detta tåg att på sydgång tidigareläggas mer än en timme från Köpenhamn. Genom de sålunda beslutade ändringarna erhålles en restidsförkortning vid resor från och till Sverige på omkring 3 timmar 20 minuter i riktning söderut och omkring 2 timmar 25 minuter i riktning norrut, allt räknat vid Hannover, som utgör föreningspunkten för den nuvarande och den blivande resvägen. Detta innebär i sin tur, att det för statens järnvägar ej är möjligt att med befintlig färjemateriel nå Skandinavien—Italien Expressen och därmed ej heller detta tågs viktiga anslutningar i bl. a. Sydtykland, Schweiz och Italien. Förhållandena äro desamma, även om man väljer annan västtysk hamn än Grossenbrode (t. ex. Travemünde) som ändpunkt för en reguljär färjeled, avsedd att trafikeras året runt.

För att god persontrafikförbindelse Trelleborg—Grossenbrode skall kunna upprätthållas erfordras två nya färjor, väsentligt mera snabbgående än några andra färjor i Östersjön. Med de körtider för expresstågen som fastställts att gälla fr. o. m. den 17 maj i år bleve det då möjligt att från Trellebors färjestation nå dessa tåg, om ock med viss forcering. Skulle däremot femernleden bli verklighet, torde det icke vara möjligt att nå femernanslutningarna medelst färja från Trelleborg.

Vad nu sagts gäller närmast persontrafiken. Beträffande godstrafiken synas enligt järnvägsstyrelsens uppfattning goda skäl föreligga att upprätthålla en färjeled vid sidan om transportvägen genom Danmark, om konkurrenskraftiga fraktsatser kunna bjudas på en sådan led. Man skulle härigenom få en säker fraktregulator och torde även kunna räkna med snabbare godstransporter, enär en landgräns och en sjöled skulle undvikas. Järnvägsstyrelsen är därför av den uppfattningen, att man bör överväga anskaffandet av en ny godsfärja med en kapacitet minst motsvarande Starkes. Därigenom skulle driftskostnaderna i hög grad nedbringas, även om möjlighet att medföra lämpligt antal resande ordnades. Utrymmet inom skrovet skulle väl kunna tillvaratagas för både gods- och biltransporter, varjämte en dylik färja ej behövde göras lika snabbgående som en personfärja.

Järnvägsstyrelsen har slutligen framhållit, att utredningsarbetet i fråga om vårt lands färjeförbindelser söderut pågår i full omfattning, då styrelsen själv är angelägen om att så snart situationen kan klart överblickas försöka ta ställning till den framtida utformningen av dessa förbindelser.

Av den lämnade redogörelsen torde framgå, att den av motionärerna aktualiserade frågan utgör ett mycket svårbedömbart problemkomplex. Hänsyn måste sålunda tagas till en hel rad alltjämt ovissa faktorer, över vilka de svenska statsmakterna endast i ringa mån kunna öva inflytande. I viss utsträckning synes dock läget ha klarnat på sistone, med påföljd att nu något säkrare hållpunkter erhållits för ett handlande på längre sikt. Tanken på upprätthållandet av en mera permanent kontinentaltrafik över östtyskt område torde sålunda, i varje fall för närvarande, få uppgivas. Därest denna trafikled skall kunna ersättas med en direkt färjeförbindelse till någon västtysk hamn, erfordras med hänsyn till den nyligen beslutade omläggningen av järnvägstrafiken över Danmark två helt nya och mycket snabbgående färjor. Möjligheten att, trots de ekonomiska uppoffringar denna nyanskaffning innebär, framgångsrikt konkurrera med resrouten Malmö—Köpenhamn—Västtyskland försvinner emellertid alltmer i samma mån som de förut omnämnda planerna förverkligas och persontrafiken därmed kan ledas över Rödby till Femern. Utskottet finner det därför föga välbetänkt att, såsom motionärerna förorda, de av Kungl. Maj:t för nu ifrågavarande ändamål äskade medlen investeras i en ny personfärja, avsedd att insättas på en permanent led till Västtyskland. Vissa skäl synas däremot tala för att anslagsmedlen disponeras för anskaffning av en ny lastfärja.

Utskottet delar emellertid motionärernas uppfattning, att den nu behandlade frågan är av sådan räckvidd och betydelse att ett definitivt beslut i ena eller andra riktningen bör föregås av en närmare utredning rörande den framtida gestaltningen av vårt lands färjeförbindelser med kontinenten. Av det föregående framgår, att även järnvägsstyrelsen är väl medveten om behovet av ett sådant klarläggande och att arbetet därmed redan pågår inom styrelsen. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionärernas hemställan synes därför icke erforderlig.

Vad själva anslagsfrågan slutligen beträffar kan enligt utskottets mening vara tveksamt, huruvida tillräckliga skäl föreligga att anslå ytterligare medel till förevarande ändamål, innan resultatet av det inom järnvägsstyrelsen bedrivna utredningsarbetet ännu föreligger. Utskottet vill dock icke motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag men förutsätter att, sedan ett slutligt klarläggande av frågan skett, densamma ånyo redovisas för riksdagen.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag jämväl i övrigt och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört hemställer utskottet,

I. att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Ny tåg färja* 5 000 000 kronor,
 b) *Ombyggnad av sjöfartsmateriel* 200 000 kronor;

II. att motionerna I: 226 och II: 178 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

21:o) **Biltrafik.** Kungl. Maj:t har (punkt 21, s. 75—77) föreslagit riksdagen att under rubriken Biltrafik för budgetåret 1953/54 anvisa vissa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhopa 16 500 000 kronor.

För innevarande budgetår ha under förevarande rubrik anvisats 2 000 000 kronor till garage- och verkstadsbyggnader, 10 500 000 kronor till anskaffning av bilmateriel och 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å anslaget till Garage- och verkstadsbyggnader en reservation om ca 0,9 miljon kronor. Å de två övriga anslagen fanns den 30 juni 1952 en behållning av respektive 0,3 och 0,5 miljon kronor.

Järnvägsstyrelsen har beträffande anslaget till Garage- och verkstadsbyggnader framhållit, att den nödvändiga utbyggnaden av verkstads- och garageanläggningar till följd av byggnadsrestriktioner och investeringsbegränsningar icke kunnat ske i takt med fordonsbeståndets ökning. Anläggningarna äro därför otillfredsställande och otillräckliga samt i vissa fall olämpliga ur arbetshygieniska synpunkter. För nästa budgetår har styrelsen till förevarande ändamål äskat 3 000 000 kronor.

I samband med sitt anslagsyrkande beträffande bilmateriel meddelar styrelsen att, ehuru det ur drifts- och underhållssynpunkt vore önskvärt att snarast få täcka föreliggande stora ersättningsbehov, det ur investeringsynpunkt befunnits lämpligare att fördela den härför erforderliga medelsanvisningen över en något längre tidrymd. I detta syfte har för fordonsförnyelsen uppgjorts en femårsplan för åren 1953/57, enligt vilken för planens andra etapp, kalenderåret 1954, erfordras en ersättningsanskaffning av 143 vägbussar, 19 lastbilar, 2 personbilar och 22 godssläpvagnar till ett beräknat belopp av tillhopa 11 000 000 kronor. Då en behållning av 500 000 kronor beräknas föreligga å anslaget vid innevarande budgetårs utgång, hemställer styrelsen om anslag för nästa budgetår å 10 500 000 kronor.

Slutligen meddelar styrelsen beträffande förvärv av billinjer att för slutförande av nu pågående köpeförhandlingar samt för att förhindra att styrelsen i brist på medel nödgas avstå från förvärv, som ur allmän trafikekonomisk synpunkt äro önskvärda att genomföra, erfordras för nästa budgetår ett anslag om 3 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bergh m. fl.* (I: 122) och den andra inom andra kammaren av herr

Cassel m. fl. (II: 179), i vilka, såvitt nu är i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 3 miljoner kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Axel Andersson m. fl.* (I: 229) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström m. fl.* (II: 330), i vilka likaledes hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag å 3 miljoner kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden torde få hänvisas till motionerna II: 179 och II: 330.

Utskottet. Under förevarande rubrik har Kungl. Maj:t äskat anslag å sammanlagt 16,5 milj. kronor, varav 3,0 milj. kronor avse garage- och verkstadsbyggnader, 10,5 milj. kronor anskaffning av bilmateriel samt 3,0 milj. kronor förvärv av billinjer. I motionerna I: 122 och II: 179 samt I: 229 och II: 330 har yrkats avslag på Kungl. Maj:ts framställning om medel för sist berörda ändamål.

Såvitt utskottet kunnat finna, äro de skäl motionärerna anfört till stöd för sin ståndpunkt icke bärande. Det förhåller sig nämligen ingalunda så, att statens järnvägar skulle intaga någon förmånsställning vid utbud av privata bussföretag, eftersom investeringsavgift över huvud taget icke utgår vid överlåtelse av bussrörelse. Läget är visserligen ett annat då fråga är om nyanskaffning av materiel; vid bedömandet av det av motionärerna berörda spörsmålet om de privata företagens vinstmöjligheter måste emellertid samtidigt beaktas, att de personalkostnader dessa företag ha att vidkännas så betydligt understiga statens järnvägars motsvarande utgifter, att denna differens mer än väl uppväger den ekonomiska belastning som investeringsavgiften innebär. Ifrågavarande avgift, som f. ö. är en tillfällig företeelse, kan därför icke anses utgöra något hinder för de enskilda företagen att hävda sig i konkurrensen med statens järnvägar. Den förnyelse och utökning av den privata fordonsparken som faktiskt skett, med påföljd att salubjudna bussföretag väsentligt stigit i pris, har heller icke påverkats av investeringsavgiften, eftersom det här gäller en upprustning som successivt skett alltsedan år 1946. Enligt vad utskottet vidare erfarit har järnvägsstyrelsen icke kunnat förmärka någon tendens till ökning av utbuden i fråga om enskilda busslinjer som en följd av busslinjeutredningens under fjolåret avlämnade s. k. goodwillbetänkande.

Utskottet kan lika litet dela motionärernas uppfattning, att de privata företagen i betydligt större utsträckning än statens järnvägar lyckats genomföra en för trafikanterna ändamålsenlig samtrafik. Inledningsvis torde få erinras om att genomgående bussturer och taxor tillämpas jämväl å de långlinjer som trafikeras av statens järnvägar. Dessa linjer ha liksom den av motionärerna berörda linjen Luleå—Sundsvall tillkommit genom en sammanslagning av ett flertal mindre busslinjeenheter med var för sig lokalt begränsade trafikuppgifter. Statens järnvägar ha också alltsedan biltrafi-

kens tillkomst strävat efter att på bästa sätt samordna de olika busslinjernas turer med varandra och att lägga desamma i anslutning till tågen, där möjlighet därtill finnes. Det må här nämnas att i statens järnvägars allmänna personsamtrafiktaxa f. n. äro intagna ca 120 platser vid billinjerna, till vilka försäljning av direkta biljetter och direkt inskrivning av resgods kan ske från samtliga stationer vid statens och i personsamtrafiken deltagande enskilda järnvägar och fartygsleder. Därjämte har liknande samtrafik av lokal natur ordnats i ett stort antal fall. I detta sammanhang bör vidare uppmärksammas, att de enskilda biltrafikföretagen i Norrland blott i mycket ringa utsträckning deltaga i den allmänna samtrafiken mellan järnvägarna och billinjerna, vilken ur allmänhetens synpunkt torde få anses vara av särskilt intresse. Bortsett från postverkets diligenslinjer finnes sålunda samtrafik med endast sju platser vid de norrländska billinjerna. I fyra fall har därvid initiativet tagits från statens järnvägars sida. Med anledning av vad motionärerna anfört rörande den zontaxa som skall användas i samtrafiken mellan ett 30-tal norrlandsföretag vill utskottet slutligen framhålla, att värdet av den nya taxan med direkt avgiftsberäkning givetvis främst är beroende på hur avgifterna förhålla sig till dem som f. n. uttagas för resor å delsträckorna. Det bör då bemärkas, att den i motionen omnämnda taxan icke kommer att tillämpas för avstånd under 30 km och att genomgående biljett avses skola användas uteslutande då en resande färdas över mer än en linje. Vid resor med en linje till närmaste stad, vilka resor torde utgöra det övervägande flertalet, kommer alltså den nuvarande lokala busstaxan att alltjämt tillämpas.

Med hänsyn till ovan anförda omständigheter och då utskottet finner det naturligt, om järnvägsstyrelsen genom lämpliga nyförvärv söker rationalisera och samordna den billinjetrafik statsbaneföretaget upprätthåller såsom ett komplement till den egentliga järnvägsdriften, anser sig utskottet böra avstyrka bifall till de i förevarande motioner framställda yrkandena. Ej heller i övrigt har Kungl. Maj:ts förslag givit utskottet anledning till erinran.

Under hänvisning jämväl till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Garage- och verkstadsbyggnader* .. 3 000 000 kronor,
- b) *Anskaffning av bilmateriel* 10 500 000 kronor;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 122 och II: 179 samt I: 229 och II: 330, förstnämnda båda motioner i vad de avse förevarande anslag, till *Förvärv av billinjer* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

22:o) **Inventarier m. m.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 22, s. 77) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Inventarier m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 9 800 000 kronor.

23:o) **Vederlag till Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds järnvägars pensionsstiftelse för övertagna pensionsförpliktelser.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 23, s. 77 och 78) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Vederlag till Trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds järnvägars pensionsstiftelse för övertagna pensionsförpliktelser* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 15 000 000 kronor.

24:o) **Rörlig kredit.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 24, s. 78—80) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens järnvägar, från den tidpunkt som Kungl. Maj:t bestämmer, tillhandahålla en från 50 000 000 till 100 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

25:o) **Statens järnvägars dispositionsanslag.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 25, s. 80) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 16:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må såsom *Statens järnvägars dispositionsanslag* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kronor.

Statens vattenfallsverk.

26:o) **Kraftbalansens utveckling.** I statsrådsprotokollet har (punkt 26, s. 81—93) lämnats en redogörelse för kraftbalansens utveckling.

Nederbörden har under budgetåret 1951/52 i genomsnitt för landet varit något över den normala. Underskott har förelegat i Götaland och överskott i Norrland, varför nederbördens fördelning ur kraftproduktionssynpunkt har varit fördelaktig. Fördelningen under året har dock varit ojämn. Hösten 1951 uppgick nederbörden således tidvis till mindre än hälften av den normala. Under denna tid blev därför en rätt omfattande ångkraftproduktion

nödvändig, trots tillkomsten av två aggregat i Harsprångets kraftstation. Före vårfloden 1952 var vattenmagasinen i det närmaste helt tömda med undantag för flerårsmagasinet i Vänern. Vårfloden återfyllde dem icke helt, men utgångsläget inför vintern 1952/53 var tillfredsställande.

Belastningsökningen under budgetåret 1951/52 är den största, som någonsin förekommit, och uppgår till icke mindre än 999 MkWh. Till den stora ökningen har i första hand bidragit den fortsatta högkonjunkturen med full utnyttjning av alla industriella produktionsanläggningar, men en stor del därav har föranletts av betydande kraftleveranser till konsumenter utanför vattenfallsverkets egentliga intresseområde.

Belastningen har icke kunnat tillgodoses helt med enbart de egna vattenkrafttillgångarna. Således erfordrades under hösten 1951 rätt betydande krafttillskott från ångkraftverket i Västerås, som i viss utsträckning även måst leverera kraft under vinterns belastningstoppar. Kraft har jämväl inköpts från samkörande företag, men energibeloppet är det lägsta, som förekommit under den senaste tioårsperioden. Denna kraft har dels utnyttjats för de ordinarie kraftleveranserna, dels avsatts till elektriska ångpannor som överskottskraft.

I följande tabell anges belastningens ökning fördelad på olika användningsområden från budgetåret 1950/51 till 1951/52. För jämförelse anges även motsvarande siffror för medelökningen under femårsperioden 1946/47—1951/52 och under tioårsperioden 1941/42—1951/52.

Konsumtionsgrupp	Ökning (+) eller minskning (—) per år MkWh		
	1950/51— 1951/52	5-årsperioden 1946/47— 1951/52	10-årsperioden 1941/42— 1951/52
a. Allmän distribution	+ 627	+ 308	+ 245
b. Reservkraft	+ 296	+ 84	+ 51
c. Andelskraft	— 12	+ 2	+ 9
d. SJ exkl. malmбанan	— 13	+ 28	+ 43
e. Malmбанan och malmfälten	— 3	+ 7	+ 2
f. Trä- och pappersindustri	+ 100	+ 63	+ 65
g. Elektrokemisk industri	+ 4	+ 41	+ 70
Summa	+ 999	+ 533	+ 485

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 30 augusti 1952 erinrat om att kraftbehovet i hela landet under det senast förflutna budgetåret ökat med ca 1 100 MkWh jämfört med en ökning av ca 1 800 MkWh under 1950/51. Detta står i god överensstämmelse med resultaten av centrala driftledningens belastningsundersökning våren 1951, för vilken redogjordes i 1952 års statsverksproposition. Enligt undersökningen skulle den stora belastningsökningen under 1950/51 vara av tillfällig art — som sannolik orsak angavs idrifttagandet av ett stort antal industrianläggningar, vilka planerats och beslutats under den första efterkrigstiden — och för de följande fem åren skulle den årliga ökningen begränsa sig till 1 200 MkWh. Däremot avviker

utvecklingen under budgetåret 1951/52 från den antagna likafördelningen mellan å ena sidan det statliga kraftsystemet samt å andra sidan de enskilda och kommunala företagen, i det att ökningen för vattenfallsverket, 999 MkWh, utgör icke mindre än 90 procent av ökningen för hela landet. Förklaringen ligger däri att under ifrågavarande budgetår kraftstationen vid Harsprånget med dess genomsnittliga produktionsförmåga av 2 000 MkWh per år tillkommit, medan övriga företag under samma tid haft relativt små krafttillskott. Detta har bl. a. föranlett de redan omnämnda kraftleveranserna utanför vattenfallsstyrelsens egentliga intresseområde. Men med hänsyn till föreliggande utbyggnadsprogram finns det icke anledning att räkna med annat än att i fortsättningen och vid belastningsutveckling enligt prognosen ungefär hälften av de nya kraftbehoven får täckas av vattenfallsverket.

På grund av långa leveranstider för kraftmaskineri och långa byggnadstider måste planeringen av vattenkraftutbyggnader redan år 1952 bygga på antaganden om belastningsutvecklingen under 1950-talets senare hälft. Någon ny prognos har icke utarbetats efter nyssnämnda undersökning år 1951, men denna omfattade jämväl tiden 1957—1960. För dessa år förutsåg prognosen en till 1 500 MkWh ökad årlig belastningstillväxt. Detta innebär en genomsnittlig ökning i geometrisk serie med 6 procent per år under hela tioårsperioden och ligger därmed väl i linje med utvecklingen under de senaste fyra decennierna. Sedan undersökningen verkställdes, har intet framkommit, som ger anledning att ändra dess prognosvärden, även om utvecklingen kan bli temporärt avbruten och delvis försenas genom ett konjunkturomslag. Med de angivna utgångspunkterna och i betraktande av nödvändigheten att undvika eftersläpning i förhållande till kraftbehoven bör vattenfallsverkets utbyggnadsåtgärder för närvarande baseras på en årlig belastningsökning av 600 MkWh under tiden fram till 1956 och 750 MkWh under tiden därefter.

På grundval av vad som sålunda anförts, framhåller vattenfallsstyrelsen, att pågående utbyggnader bör fullföljas programenligt. Under hösten 1952 kommer det tredje aggregatet i Hölleforsen att tagas i drift. Våren och hösten 1953 beräknas de två första aggregaten i Kilforsen bli färdigställda, medan det tredje blir klart våren 1954. Under sommaren och hösten 1954 skall enligt planerna de båda aggregaten i Ligga vara i drift. Sedan tillstånd för utbyggnad av Bergeforsens kraftstation numera erhållits, beräknas denna station kunna vara i drift med två aggregat under 1955, varefter det tredje aggregatet blir färdigt i början av 1956. År 1955 kommer dessutom det tredje aggregatet i Midskog samt Näverede kraftstation i drift. Följande år beräknas kraftstationen vid Stugun vara driftklar och i slutet av samma år Lasele kraftstation.

Om här nämnda utbyggnadsprogram kan fullföljas, beräknas vattenkrafttillgången under budgetåret 1956/57 vid normala vattenförhållanden bli ca 11 900 MkWh, medan belastningen enligt prognosen kommer att uppgå till ca 11 400 MkWh. Vattenkraftmarginalen belöper sig således i detta stadium

till ca 4 procent och detta torde i stort sett komma att gälla även för de enskilda och kommunala kraftföretagens andel av kraftförsörjningen, om gällande utbyggnadsprogram blir genomförda. Styrelsen har tidigare framhållit, att det såväl rent ekonomiskt som med hänsyn till kraftförsörjningen under extrema torrår är lämpligt med en marginal av åtminstone 10 procent mellan vattenkrafttillgången under normalår och de ordinarie kraftbehoven, varvid den ekonomiska förmånligheten sammanhänger med att marginaltillgången icke endast minskar behovet av bränslealstrad tillskottskraft under torrår utan även blir helt eller delvis utnyttjad för överskottsändamål — t. ex. ånggenerering — under normalår och flertalet våtar. Även ifråga om denna målsättning råder samstämmighet med de enskilda och kommunala företagen.

Enligt de i det föregående angivna förutsättningarna kommer det, uttalar vattenfallsstyrelsen, att erfordras nya stora tillskott av vattenkraft under år 1957 och de därpå följande åren. Det förslag till åtgärder, vartill vattenfallsstyrelsen kommit på grundval av undersökningar och jämförelser med hänsyn till utbyggnads- och överföringskostnader, genomförda och möjliga vattenregleringar, lämplig organisation etc. och vilket anges i det följande, omfattar utbyggnader icke endast i Indalsälven och Ångermanälven utan även i Umeälven men icke några nya företag i Lule älv. För åtskilliga av utbyggnaderna erfordras beslut av 1953 års riksdag, om de skall bli färdiga till avsedd tid. Att åtgärder i Umeälven medtagits, är i och för sig ekonomiskt motiverat men sammanhänger också med att statens vattenkrafttillgångar i Indalsälven nedanför Storsjön och nedre Ångermanälvsområdet börjar bli fullt utnyttjade, så att tillräckligt omfattande utbyggnader där — eljest att föredraga med hänsyn till genomförda regleringar av vattendragen, relativt gynnsamma förhållanden för kraftens överföring och redan i arbete varande byggnadsorgan — icke visat sig möjliga.

I Indalsälven nedanför Storsjön återstår utöver Bergeforsen och de 1952 beslutade kraftstationerna mellan Litsalet och Gesunden samt Stockholms elverks bygge vid Svarthålsforsen endast en utbyggnad vid Järkvissle mellan Hölleforsen och Bergeforsen. Den bör genomföras relativt snart även på grund av de fördelar, som en fullständig avtrappning av vattendraget medför för flottning och reglering, men med hänsyn till övriga arbeten i älven först till slutet av 1958, varvid anslag icke erfordras för budgetåret 1953/54.

I Ångermanälven bör de befintliga kraftstationerna vid Nämforsen och Forsmoforsen kompletteras med ytterligare aggregat för att efter genomförandet av avsedda sjö- och korttidsregleringar den vid de ovanför liggande Kilfors- och Laselestationerna reglerade vattentappningen skall kunna helt utnyttjas. För utvidgningen av Forsmo, som bör genomföras till år 1957, erfordras begynnelseanslag för budgetåret 1953/54. För utvidgningen av kraftstationen vid Nämforsen, planerad att vara klar 1958, behövs tills vidare inget anslag.

I Umeälven bör i första hand tre anläggningar, som utnyttjar fallsträckan

omedelbart efter utflödet ur Storuman och benämnes Umeluspen, Stensele och Grundfors, utföras till åren 1957 och 1958. Den översta bygges därvid i anslutning till dammen för reglering av Storuman, vilken reglering bör genomföras till 1957 även med hänsyn till enskilda kraftföretags utbyggnader i älven. För kraftens överföring räcker en kortare tid den befintliga 380 kV ledningen Harsprånget-Midskog, men sedermera måste denna dubbleras på sträckan från Grundfors ned till Faxälven. Anslag för budgetåret 1953/54 erfordras för två av stationerna och för regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde. Den nedersta fallsträckan i älven, vilken kommer att ge ett mycket stort krafttillskott till förhållandevis låg kostnad, bör utbyggas för att åstadkomma den under 1959 erforderliga ökningen av kraftresurserna. På grund av arbetenas omfattning kräves härför begynnelseanslag redan budgetåret 1953/54. Kraftöverföringen ordnas i detta fall medelst en 380 kV ledning, som ansluter till det befintliga 380 kV systemet vid Ångermanälven-Faxälven och skall utnyttjas även för enskilda företags kraftöverföring.

På grundval av dessa överväganden har vattenfallsstyrelsen framlagt sina anslagsäskanden å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår samt å riksstaten för nästa budgetår. En sammanställning av de för budgetåren 1950/51—1952/53 anvisade samt å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1952/53 och å riksstaten för budgetåret 1953/54 äskade anslagen under vattenfallsverkets fond visar följande siffror¹:

	1950/51	1951/52	1952/53		summa	1953/54
			anvisat på riksstat	äskat på tilläggsstat		
m i l j o n e r k r o n o r						
Kraftstationer	68·7	89·4	102·5	12·0	114·5	143·5
Regleringsföretag	14·2	10·0	13·6	—	13·6	15·0
Distributionsanläggningar	62·5	102·0	120·0	30·0	150·0	150·0
Överföring till Gotland . .	2·5	—	—	—	—	14·0
Inventarier och material	—	—	15·0	20·0	35·0	—
Diverse anslag	5·1	4·0	4·5	—	4·5	7·0
Summa	153·0	205·4	255·6	62·0	317·6	329·5

Härjämte hemställer vattenfallsstyrelsen om medgivande att öka sin rörliga kredit hos riksgäldskontoret.

Över vattenfallsstyrelsens framställning ha utlåtanden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* (s. 88).

Departementschefen har anfört följande.

Den svenska vattenkraftindustrien är för närvarande utbyggd för en årlig normalproduktion av över 20 miljarder kWh. Av detta belopp faller närmare 9 miljarder kWh på statens vattenfallsverk och resten, över 11 miljarder kWh, på enskilda och kommunala företag. Vattenkraftsproduktionen

¹ I tabellen har utelämnats ett anslag till kraftöverföring från Norge till Danmark.

har därmed nått ett sådant läge, att den vid normal vattentillgång ungefär motsvarar den totala genomsnittliga kraftförbrukningen i landet.

De nu pågående och av vattenfallsstyrelsen föreslagna, ytterligare utbyggnaderna av det statliga kraftsystemet syftar dels till en sådan successiv ökning av kraftproduktionen att den förutsedda årliga uppgången i förbrukningen kan täckas, dels till att så småningom skapa ett sådant produktionsöverskott av vattenkraft, att en godtagbar torrårsreserv kommer att föreligga. Utbyggnadsprogrammet är baserat på den prognos rörande kraftförbrukningens utveckling under 1950-talet som 1951 uppgjordes inom centrala driftledningen och för vilken jag lämnade en redogörelse i föregående års statsverksproposition. Enligt denna prognos förutses, att det totala kraftbehovet i landet kommer att öka med ca 1 200 MkWh per år fram till och med budgetåret 1956/57 och med ca 1 500 MkWh under den återstående delen av 50-talet. Belastningsökningen beräknas komma att fördela sig med ungefär lika belopp på det statliga kraftsystemet och på kraftproducenter i övrigt. Vardera gruppen skulle sålunda under den första perioden ha att räkna med en ökning av efterfrågan med ca 600 MkWh per år och under den andra perioden med ca 750 MkWh per år.

Under det år som nu gått till ända, sedan prognosen uppgjordes, har i god överensstämmelse med denna den totala belastningen i landet ökat med ca 1 100 MkWh. Beträffande den förutsedda likafördelningen på statliga och övriga kraftföretag har emellertid en betydande avvikelse från prognosen inträtt. Av hela ökningen har nämligen ca 90 % fallit på det statliga kraftsystemet. Denna utveckling förklaras av att den statliga kraftproduktionen kunnat väsentligt utvidgas under det gångna budgetåret genom idrifttagandet av kraftstationen vid Harsprånget, medan enskilda och kommunala företag endast företett smärre ökning i sin produktion. Avvikelsen synes emellertid vara av tillfällig art. Vattenfallsstyrelsen anför härom, att det med hänsyn till föreliggande utbyggnadsprogram icke finns anledning räkna med annat än, att vid en belastningsutveckling enligt prognosen i fortsättningen ungefär hälften av de nya kraftbehoven får täckas av vattenfallsverket.

Under förutsättning att nu pågående utbyggnader programenligt fullföljes, kan vattenkrafttillgången under budgetåret 1956/57 vid normala vattenförhållanden beräknas komma att uppgå till ca 11 900 MkWh. Enligt 1951 års prognos kommer kraftförbrukningen å andra sidan under samma år att stiga till ca 11 400 MkWh. Den för torrår tillgängliga vattenkraftsmarginalen skulle sålunda för det statliga kraftsystemet vid denna tid komma att uppgå till ca 500 MkWh eller något över 4 % av produktionen. Relationerna förutses bli ungefär desamma vid de enskilda och kommunala kraftföretagen, därest de för dem aktuella utbyggnadsprogrammen blir genomförda.

Det produktionsöverskott av vattenkraft, vilket såsom utvecklingen nu bedömes, skall kunna uppnås under budgetåret 1956/57, anses dock icke tillräckligt såsom torrårsreserv. Ur olika synpunkter är, enligt vattenfallsstyrelsen, en torrårsreserv om åtminstone 10 % önskvärd. För att så småningom nå detta mål, varpå även de enskilda och kommunala kraftproducenterna är inriktade, erfordras från statens sida, att det pågående utbyggnadsprogrammet fullföljes samt att, med hänsyn till de långa leveranstiderna för maskiner m. m., redan för nästa budgetår investeringsanslag för ytterligare kraftstationsanläggningar anvisas. Med den inriktning som konjunkturen numera tagit, är det visserligen tänkbart, att den prognos som uppgjordes 1951 så småningom kommer att visa sig ha överskattat ökningen i kraftförbrukningen under 1950-talet. Hittills har dock inga tecken

därpå framträtt. Jag tillstyrker därför att utbyggnaden av det statliga kraftsystemet fortsättes i enlighet med de riktlinjer som vattenfallsstyrelsen på grundval av 1951 års prognos uppdragit.

Beträffande pågående kraftstationsbyggnader förutses nu, att vissa av de anslag som anvisats för innevarande budgetår kommer att bli otillräckliga. Detta beror till en del på de kostnadsstegringar som inträtt sedan föregående år och som av vattenfallsstyrelsen uppskattats till ca 15 %. Dessutom har det visat sig möjligt att något öka byggnadstakten vid kraftstationerna mellan Litsalet och Gesunden, varjämte vissa kompletteringar av planerna för ångkraftverket i Västerås medför en större medelsförbrukning för detta företag än tidigare förutsetts. Vattenfallsstyrelsen äskar därför å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 3,5 milj. kr. och till Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden 8,5 milj. kr. Jag hemställer i annat sammanhang om anvisande av dessa anslag.

För fullföljande av redan beslutade kraftstationsanläggningar erfordras för nästa budgetår följande anslag, nämligen till Utbyggnad av Västerås ångkraftstation 3,5 milj. kr., till Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag 20,0 milj. kr., till Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden 25,0 milj. kr., till Kraftstation vid Kilforsen 16,0 milj. kr., till Kraftstation vid Lasele 20,0 milj. kr. samt till Kraftstation vid Liggaforsen 20,0 milj. kr. eller tillsammans 104,5 milj. kr. Mot vattenfallsstyrelsens beräkning av dessa anslag har jag ingenting att erinra, och jag hemställer därför under nästa punkt att anslagen anvisas.

Beträffande anslaget till Kraftstationen vid Bergeforsen anför vattenfallsstyrelsen, att den slutliga finansieringsformen ännu är oviss. Styrelsen föreslår därför, att anslaget till detta företag fr. o. m. nästa budgetår anvisas under rubriken Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag och att behållningarna å tidigare för samma ändamål anvisade anslag överföres till det nya anslaget. Jag tillstyrker, att den av vattenfallsstyrelsen föreslagna förändringen vidtages.

De nya kraftstationsanläggningar som vattenfallsstyrelsen föreslår skola påbörjas under budgetåret 1953/54, avser utbyggnader i Ångermanälven och Umeälven. Sålunda förordar styrelsen att kraftstationen i Forsmoforsen kompletteras med ytterligare ett, eventuellt två, maskinaggregat, varigenom dess genomsnittliga produktionsförmåga skulle komma att ökas med 200 MkWh per år. Anläggningskostnaden uppskattas till ca 34,0 milj. kr. och för budgetåret 1953/54 äskas ett begynnelseanslag med 5,0 milj. kr. I Umeälven mellan Storuman och Blåviken föreslår styrelsen att tre kraftstationer anlägges med en sammanlagd genomsnittlig produktionsförmåga efter slutlig reglering av älven om 970 MkWh per år. Stationerna beräknas kunna färdigställas till 1957 och 1958, och den totala anläggningskostnaden för dem har beräknats till 175,0 milj. kr. För budgetåret 1953/54 äskas ett anslag av 15,0 milj. kr. Styrelsen har vidare anmält, att den senare ämnar inkomma med förslag till utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven. För budgetåret 1953/54 har det härför erforderliga anslaget preliminärt beräknats till 19,0 milj. kr. Sammanlagt skulle sålunda anslagsbehovet för påbörjande av ytterligare kraftstationsbyggnader under budgetåret 1953/54 komma att uppgå till 39,0 milj. kr.

Jag tillstyrker de förstnämnda två företagen och förordar att de för dessa äskade anslagen anvisas under rubrikerna Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation, resp. Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken. Frågan om utbyggnaden av nedersta fallsträckan i Umeälven torde

jag få återkomma till, sedan vattenfallstyrelsen inkommit med definitivt förslag därom. I avvaktan på den särskilda proposition därom, som kan komma att föreläggas riksdagen, förordar jag, att ett beräknat belopp av 19,0 milj. kr. till Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven nu upptages i statsverkspropositionen.

För deltagande i regleringsföretag äskar vattenfallsstyrelsen för budgetåret 1953/54 sammanlagt 15,0 milj. kr. Jag tillstyrker styrelsens framställning och föreslår under punkten 28 att för budgetåret 1953/54 till regleringsåtgärder i Indalsälvens, Ångermanälvens och Umeälvens flodområden anvisas resp. 2,0, 12,0 och 1,0 milj. kr.

Till distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk äskar vattenfallsstyrelsen å tilläggsstat för budgetåret 1952/53 30,0 milj. kr. och å riksstaten för budgetåret 1953/54 150,0 milj. kr. Det ytterligare medelsbehovet för innevarande budgetår förklaras dels av icke förutsedda pris- och lönestegringar (ca 11 milj. kr.), dels av att en ökad byggnadsverksamhet är önskvärd för att takten med belastningsutvecklingen skall kunna hållas (ca 19 milj. kr.). Av det belopp som äskas för nästa budgetår är ca $\frac{2}{3}$ avsedda för utbyggnad av stamlinjenätet för 380 kV. Bland de större företagen därinom märkes stamlinjerna Storfinnforsen—Göteborg, Enköping—Norrköping samt Hallsberg—Göteborg—Skåne. De av vattenfallsstyrelsen äskade beloppen till distributionsanläggningar är till större delen direkt föranledda av kraftstationsutbyggnaderna men betingas delvis även av den fortgående elektrifieringen i landet. Jag tillstyrker styrelsens framställning och hemställer i den senare denna dag anmälda propositionen angående anslag å tilläggsstat, resp. i den följande punkten 29 om anvisande av de äskade beloppen.

Vid 1950 års riksdag anvisades till kraftöverföring från fastlandet till Gotland ett begynnelseanslag av 2,5 milj. kr. Förberedelserna för kraftöverföringen har nu framskridit så långt att ytterligare medel är erforderliga. Vattenfallsstyrelsen äskar sålunda för nästa budgetår ett anslag av 14,0 milj. kr. till utläggande av kabel m. m. Det totala medelsbehovet för överföringen beräknas nu till 19,0 milj. kr. Beloppet innebär en fördubbling i förhållande till den ursprungligen uppskattade anläggningskostnaden, vilken, med reservationer för osäkra faktorer, angavs till 9,5 milj. kr. Den nu förutsedda ökningen i anläggningskostnaden förklaras delvis av den prisstegring, som inträtt efter det de första kostnadsberäkningarna gjordes 1948 och som bl. a. inkluderar verkningarna av krondevalveringen 1949. Dessutom har emellertid också den bristande erfarenheten av sådana anläggningar, varom här är fråga, medverkat till att vissa kostnadsposter från början uppskattats för lågt och till att utvidgningar och kompletteringar av utrustningen under arbetets gång befunnits erforderliga.

Alternativet till kraftöverföringen från fastlandet är att Gotlands kraftbehov tillgodoses genom ånggenerering av kraft. Nyttan av överföringen blir därför starkt beroende av hur å ena sidan kraftbehovet och å andra sidan framställningskostnaderna för ångkraften utvecklas. Vad gäller dessa faktorer är läget nu gynnsammare för kraftöverföringen än när företaget beslutades. Kolpriserna har nämligen stigit utöver vad man tidigare räknat med, och även kraftbehovet torde komma att ligga över vad som tidigare antagits. Jag tillstyrker därför att överföringsprojektet fullföljes och att det av vattenfallsstyrelsen äskade anslaget för budgetåret 1953/54 anvisas. Under punkt 30 hemställer jag härom.

Med hänsyn till önskemålet att utjämna kraftkostnaderna inom olika delar av landet föreslog min företrädare i ämbetet, när frågan om kraftöver-

föringen förelades 1950 års riksdag, att företaget skulle subventioneras på så sätt, att anläggningskostnaderna omedelbart avskrevs. Detta blev även riksdagens beslut. Med anledning härav torde chefen för finansdepartementet i annat sammanhang komma att föreslå att å driftbudgeten anvisas ett avskrivningsanslag motsvarande det nu tillstyrkta beloppet.

Under punkt 27 anmäler jag en framställning från vattenfallsstyrelsen om en viss ändring av tvenne avtal som 1934 och 1946 träffats mellan vattenfallsstyrelsen och Billeruds aktiebolag och som godkänts av statsmakterna. Genom 1934 års avtal uppläts statens andel i Jössefors vattenfall i Byälvens flodområde på arrende till Billeruds aktiebolag. 1946 års avtal innehåller en överenskommelse om att statens vattenfallsverk och Billeruds aktiebolag på i avtalet angivna villkor skall gemensamt låta anlägga en ny kraftstation i Jösseforsen. När sistnämnda avtal träffades, förutsattes att kraftstationen omedelbart skulle påbörjas och att den skulle kunna tagas i drift under hösten 1948. På grund av mellankommande omständigheter har emellertid anläggningsarbetena icke kunnat slutföras förrän under hösten 1951. En av orsakerna härtill är, att leveransen av den för kraftstationen avsedda generatormotorn försenats, enär på vattenfallsstyrelsens begäran andra och enligt styrelsen viktigare maskiner givits företräde i generatorleverantörens tillverkningsprogram. För att kompensera Billeruds aktiebolag för den försening av kraftstationens idrifttagande som därigenom uppstått har mellan styrelsen och bolaget träffats tvenne tilläggsavtal till de nyssnämnda, varigenom de i huvudavtalen bestämda giltighetstiderna förlänges med 3 år. Även om också andra omständigheter än den nämnda har medverkat till förseningen av anläggningsarbetena, anser jag att den nu träffade överenskommelsen innebär ett skäligt vederlag till Billeruds aktiebolag. Jag hemställer därför under nästa punkt att tilläggsavtalen godkännes.

Utskottet. Utbyggnadsprogrammet för den svenska vattenkraftindustrin är, såsom departementschefen erinrat, baserat på en av centrala driftledningens år 1951 uppgjord prognos rörande kraftförbrukningens utveckling under 1950-talet. Enligt denna prognos förutses, att det totala kraftbehovet i landet kommer att öka med ca 1 200 MkWh per år till och med budgetåret 1956/57 och med ca 1 500 MkWh under den återstående delen av 50-talet. Belastningsökningen beräknas komma att fördela sig med ungefär lika belopp på det statliga kraftsystemet och på övriga kraftproducenter.

Den av vattenfallsstyrelsen lämnade redogörelsen utvisar, att den totala kraftförbrukningen under sistförflutna budgetår ökat med ca 1 100 MkWh, vilket nära överensstämmer med de gjorda beräkningarna. Däremot föreligger en betydande avvikelse från prognosen i fråga om den förutsedda likafördelningen mellan de båda nyssnämnda slagen av kraftproducenter, då nämligen ca 90 procent av belastningsökningen kommit att falla på vattenfallsverket. Anledningen härtill är främst, att den statliga kraftproduktionen kunnat väsentligt utvidgas genom färdigställandet av kraftstationen vid Harsprånget under budgetåret. Avvikelsen anses emellertid vara av tillfällig natur.

På sätt närmare framgår av statsverkspropositionen skulle, under förutsättning att nu pågående utbyggnadsprogrammen fullföljas, den för torrår tillgängliga vattenkraftsmarginalen för det statliga kraftsystemet komma att

under budgetåret 1956/57 uppgå till ca 500 MkWh eller något över 4 procent av produktionen. Relationerna förutses bli ungefär desamma för övriga kraftföretag. Detta produktionsöverskott anses dock icke vara tillräckligt. Enligt vattenfallsstyrelsens mening är sålunda ur olika synpunkter en torrårsreserv om åtminstone 10 procent önskvärd. För att så småningom nå detta mål, varpå även de enskilda och kommunala kraftproducenterna äro inriktade, erfordras från statens sida att det pågående utbyggnadsprogrammet fullföljes samt att, med hänsyn till de långa leveranstiderna för maskiner m. m., redan för nästa budgetår investeringsanslag för ytterligare kraftstationsanläggningar anvisas. Departementschefen har för sin del funnit lämpligt, att utbyggnaden av det statliga kraftsystemet fortsättes i enlighet med de riktlinjer som vattenfallsstyrelsen på grundval av 1951 års prognos uppdragit. Utskottet delar denna uppfattning.

Av i 1952 års statsverksproposition närmare utvecklade skäl har någon maximiram för medelsförbrukningen under vattenfallsverkets fond icke fastställts för innevarande budgetår. Investeringsverksamheten har emellertid beräknats nå en omfattning av högst 240 milj. kronor. Detta belopp anses nu böra höjas med omkring 55 milj. kronor, vilket delvis beror på inträdda kostnadsstegringar. Det har därjämte visat sig förmånligt att i viss utsträckning ändra planerna för utvidgningen av ångkraftverket i Västerås och att påskynda färdigställandet av anläggningarna i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden, vartill kommer ett behov av snabbare takt i utbyggnaden av distributionsanläggningarna. Härför erforderliga tilläggsanslag uppgå till sammanlagt 42 milj. kronor. En förstärkning av vattenfallsverkets rörelsemedel genom uppräknig av anslaget till inventarier m. m. med 20 milj. kronor anses vidare böra ske. Utskottet, som intet har att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag i nu angivna delar, kommer att i särskilt utlåtande denna dag tillstyrka, att ifrågakvarande anslag anvisas å tilläggsstat.

Enligt vattenfallsstyrelsens av departementschefen godtagna beräkningar skulle medelsbehovet under vattenfallsverkets fond för nästa budgetår uppgå till sammanlagt 349,5 milj. kronor, varigenom en ytterligare utökning av investeringsverksamheten till ca 332 milj. kronor bleve möjlig. Av nyssnämnda anslagssumma avse 104,5 milj. kronor medel för fullföljande av redan beslutade kraftstationsanläggningar. För viss komplettering av kraftstationen i Forsmoforsen samt för tre nya kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken äskas dessutom begynnelseanslag av respektive 5 och 15 milj. kronor, varjämte 19 milj. kronor beräknats erforderliga för påbörjandet av en planerad utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven. Anslagssumman i övrigt fördelar sig med 15 milj. kronor på vissa regleringsföretag, med 150 milj. kronor på distributionsanläggningar m. m., med 14 milj. kronor på den av 1950 års riksdag beslutade kraftöverföringen från fastlandet till Gotland samt med 27 milj. kronor på diverse anslag, avseende bl. a. 20 milj. kronor för reglering av de i inventarier och materiel bundna driftsmedlen.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Om anvisandet av de för berörda ändamål erforderliga anslagsbeloppen gör utskottet hemställan under respektive punkter i det följande; med hänsyn till att beredningen av frågan om utbyggnaden av nedersta fallsträckan i Umeälven ännu icke var slutförd vid tiden för statsverkspropositionens avlämnande återkommer emellertid utskottet härtill i annat sammanhang. Utskottet vill vidare anmäla, att utskottet ansett sig kunna tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag om godkännande av de mellan vattenfallsstyrelsen och Bille-ruds aktiebolag träffade tilläggsavtalen rörande Jösseforsen. Den förordade höjningen av vattenfallsverkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret finner utskottet jämväl motiverad och har intet att erinra mot den ifrågasatta omläggningen av redovisningen av de för Bergeforsens kraftstation anvisade medlen.

Under förevarande punkt hemställer utskottet,

att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

27:o) **Kraftstationer m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 27, s. 93—101) föreslagit riksdagen att dels till vissa i statsrådsprotokollet angivna kraftstationer m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 124 500 000 kronor, dels i avbidan på den proposition, som kan bli riksdagen förelagd, till Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven för budgetåret 1953/54 beräkna ett investeringsanslag av 19 000 000 kronor, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna tvenne i statsrådsprotokollet omnämnda tilläggsavtal mellan vattenfallsstyrelsen och Bille-ruds aktiebolag rörande Jösseforsen.

Vattenfallsstyrelsens investeringsprogram för kraftstationer m. m. upptar för budgetåret 1953/54 följande företag.

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Åskade anslag 1953/54
t u s e n t a l k r o n o r			
Utbyggnad av Västerås ångkraftstation ..	30 000	22 000	3 500
		+ 3 500 ¹	
Teckning av aktier i Bergeforsens kraft- aktiebolag	— ²	2 160	20 000 ³
Lån till Bergeforsens kraftaktiebolag	— ²	20 640	
Kraftstationer i Indalsälven mellan Litslet och Gesunden.....	100 000	21 000	25 000
		+ 8 500 ¹	
Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraft- station	34 000	—	5 000

¹ Åskat på tilläggsstat för budgetåret 1952/53.

² Den slutliga finansieringen är ovisst.

³ De två anslagen föreslås sammanförda till ett gemensamt anslag »Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag».

	Beräknad kostnad	Tidigare anvisat	Åskade anslag 1953/54
t u s e n t a l k r o n o r			
Kraftstation vid Kilforsen	138 000	114 000	16 000
Kraftstation vid Lasele	85 000	11 000	20 000
Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken	175 000	—	15 000
Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Ume- älven	— ¹	—	19 000
Kraftstation vid Liggaforsen	78 000	50 500	20 000
		Summa	143 500

Beträffande den närmare motiveringen för medelsäskandena hänvisas till propositionen (s. 93—101).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under föregående punkt anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Utbyggnad av Västerås ångkraftstation* 3 500 000 kronor,
- b) *Kapitaltillskott till Bergeforsens kraftaktiebolag* 20 000 000 kronor,
- c) *Kraftstationer i Indalsälven mellan Litsalet och Gesunden* 25 000 000 kronor,
- d) *Kraftstation vid Kilforsen* 16 000 000 kronor,
- e) *Kraftstation vid Lasele* 20 000 000 kronor,
- f) *Ytterligare maskinaggregat i Forsmo kraftstation* 5 000 000 kronor,
- g) *Kraftstationer i Umeälven mellan Storuman och Blåviken* 15 000 000 kronor,
- h) *Kraftstation vid Liggaforsen* 20 000 000 kronor;

II. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna de den 19 november och den 1 december 1952 mellan vattenfallsstyrelsen och Billeruds aktiebolag träffade tilläggsavtalen rörande Jösseforsen.

¹ Utbyggnadens slutliga utformning icke fastställd.

28:o) **Regleringsföretag.** Kungl. Maj:t har (punkt 28, s. 102—104) föreslagit riksdagen att till vissa i statsrådsprotokollet angivna regleringsföretag för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 15 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsens anslagsbehov för nästa budgetår till regleringsföretag avser följande företag:

	Tidigare anvisat	Äskat anslag 1953/54
	tusental kronor	
Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde	14 591 ¹	2 000
Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde	52 700 ²	12 000
Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde	—	1 000
	Summa 15 000	

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens äskanden får utskottet hänvisa till propositionen (s. 102—104).

Departementschefen har tillstyrkt vattenfallsstyrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 26:o) anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Regleringsåtgärder i Indalsälvens flodområde* 2 000 000 kronor,
- b) *Regleringsåtgärder i Ångermanälvens flodområde* 12 000 000 kronor,
- c) *Regleringsåtgärder i Umeälvens flodområde* 1 000 000 kronor.

29:o) **Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk.** Kungl. Maj:t har (punkt 29, s. 104—106) föreslagit riksdagen att till Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

För ifrågavarande ändamål ha för budgetåret 1952/53 anvisats 120 000 000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att den totalt medgivna investeringen i distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk den 30 juni 1952 utgjorde 657 953 761 kr. Ändringen under det senast förflutna budgetåret redovisas på följande sätt:

¹ Inklusive 530 000 kr., som överförts från anslaget till Kraftstation vid Midskögsforsen.

² Inklusive 200 000 kr. ur dispositionsanslaget.

Investeringsrätt den 30 juni 1951	557 227 053
För budgetåret 1951/52 anvisat anslag	
på riksstat	62 000 000
på tilläggsstat	40 000 000
	Summa kr. 659 227 053

Avgår netto till följd av omföringar mellan anslag, försäljningar och ned- resp. uppskrivning mot värdeminskningsskonto ..	— 1 273 292
Investeringsrätt den 30 juni 1952	657 953 761

I anslutning härtill anför vattenfallsstyrelsen följande.

Den 30 juni 1952 hade 661 348 711 kr. tagits i anspråk, varför investeringsrätten överskridits med 3 394 950 kr. Detta överskridande har täckts medelst ett temporärt tillskott av 3 500 000 kr. ur statens vattenfallsverks dispositionsanslag. För budgetåret 1952/53 har riksdagen anvisat 120 000 000 kr., varför under innevarande budgetår ett sammanlagt belopp av 116 605 050 kr. står till förfogande.

Beträffande den närmare innebörden av styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 105 och 106).

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 26:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 000 kronor.

30:o) **Kraftöverföring från fastlandet till Gotland.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 30, s. 106 och 107) och under hänvisning till vad utskottet under punkten 26:o) anført får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Kraftöverföring från fastlandet till Gotland* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 14 000 000 kr.

31:o) **Diverse anslag.** Kungl. Maj:t har (punkt 31, s. 108—111) föreslagit riksdagen att under förenämnda rubrik dels för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 27 000 000 kronor, dels ock bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för beredande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfallsverk från och med budgetåret 1953/54 tillhandahålla en från 45 000 000 kronor till 75 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Under denna punkt har sammanförts vissa anslagsfrågor av i huvudsak finansiell natur. Vattenfallsstyrelsen äskar till inköp av vattenfall och fastig-

heter 1 000 000 kr. och såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag 6 000 000 kr.

Härjämte hemställer styrelsen om medgivande att öka styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret från 45 till 65 milj. kr. Å tilläggsstat äskar styrelsen ett investeringsanslag av 20 000 000 kr. till inventarier m. m.

Till inköp av vattenfall och fastigheter har för budgetåret 1952/53 anvisats 500 000 kr.

Vid tiden för avgivande av styrelsens äskanden fanns, medräknat det för budgetåret 1952/53 anvisade beloppet, tillgängligt ett odisponerat belopp av 1 280 284 kr.

För budgetåret 1953/54 äskar vattenfallsstyrelsen ett anslagstillskott av 1 000 000 kr. Betydande vattenfallsköp, vid vilka kontant köpeskilling ifrågakommer, är under beredning, och under innevarande eller nästa budgetår torde det bli aktuellt att förvärva erforderlig mark för det planerade ångkraftverket på västkusten, varvid köpeskillingen beräknas begränsa sig till sådant belopp, att den lämpligen kan utgå från här förevarande anslag.

För inventarier, material och andra rörelsemedelsbehov står till vattenfallsstyrelsens förfogande ett anslag av 51 356 283 kr., sedan 15 000 000 kr. anvisats till inventarier m. m. för budgetåret 1952/53. Därjämte förfogar styrelsen över en rörlig kredit hos riksgäldskontoret, för vilken maximibeloppet för närvarande är 45 000 000 kr.

Sammanlagda värdet av verkets inventarier och material uppgick den 30 juni 1952 till 113 499 809 kr. Det översteg sålunda summan av anslaget och den rörliga kreditens maximibelopp med 17 143 526 kr.

Det visar sig sålunda, framhåller vattenfallsstyrelsen, att den år 1951 förutsedda uppgången av här ifrågavarande medelsbehov betydligt överträffats. Anledning härtill är den allmänna prisstegringen och i någon mån ökad bränslelagring samt i övrigt utökningar av materiallager och beståndet av arbetsmaskiner i samband med den omfattande byggnadsverksamheten. Utvecklingen kommer att fortsätta, bl. a. därför att det nu framlagda utbyggnadsprogrammet innebär en utökning av antalet arbetsplatser.

Det behövliga tillskottet till rörelsemedlen fram till den 30 juni 1954 har styrelsen i sin skrivelse beräknat till 40 milj. kr., fördelat med hälften på innevarande och hälften på nästa budgetår. Styrelsen föreslår, att tillskottet under det löpande budgetåret skall få karaktären av ett anslag å tilläggsstat till Inventarier m. m. om 20 milj. kr., medan maximibeloppet av styrelsens rörliga kredit hos riksgäldskontoret fr. o. m. budgetåret 1953/54 föreslås höjd med 20 milj. kr. till 65 milj. kr. Totalvärdet av inventarieanslaget kommer efter nyssnämnda tillskott att uppgå till ca 71 350 000 kr. Styrelsen räknar med att även detta belopp under lång tid framåt kommer att understiga totalbehovet.

Såsom statens vattenfallsverks dispositionsanslag har för budgetåret 1952/53 anvisats 3 000 000 kr. Den ej disponerade delen av anslaget uppgick den 1 juli 1952 till 8 764 665 kr., sedan det tillförts dels vissa under det förflutna

budgetåret temporärt disponerade belopp och dels nyssnämnda anslag för budgetåret 1952/53.

Vattenfallsstyrelsen förutser, att dispositionsanslaget kommer att bli hårt taget i anspråk under innevarande budgetår. Styrelsen anser det dock icke vara nödvändigt att begära ytterligare tillskott till anslaget redan under innevarande budgetår men hemställer, med hänsyn till att den höga anslagsbelastningen under den närmaste tiden till betydande del är definitiv, att anslaget för budgetåret 1953/54 höjes till 6 000 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Jag tillstyrker vattenfallsstyrelsens äskanden i fråga om anslaget till inköp av vattenfall och fastigheter.

Beträffande styrelsens framställning om ökade rörelsemedel får jag anföra följande. Det i vattenfallsverkets förråd nedlagda kapitalet har på grund av prisstegringen och den ökade byggnadsverksamheten successivt vuxit. Det bokförda värdet av verkets inventarier och materiel uppgick sålunda per den 30 juni 1952 till 113,5 milj. kr. och beräknas under innevarande budgetår stiga med ytterligare 15 milj. kr. Till finansiering av förrådshållningen har intill nämnda tidpunkt anvisats investeringsanslag om sammanlagt, 36,4 milj. kr., varjämte en rörlig kredit om 45 milj. kr. ställts till verkets förfogande. Av den senare hade 35 milj. kr. utnyttjats. Differensen mellan förrådsvärdet och de ianspråktaga rörelsemedlen uppgick sålunda vid ingången av nu löpande budgetår till ca 42 milj. kr. och hade täckts genom att driftsmedel bundits i förråden. För innevarande budgetår har anvisats ytterligare ett anslag av 15 milj. kr. till inventarier m. m., vilket i stort sett torde täcka den beräknade förrådsökningen under året.

För att kunna frigöra en del av de i förråden bundna driftsmedlen och dessutom kunna skapa en reserv av rörelsemedel för det fall att en fortsatt ökning av förrådskapitalet befinnes nödvändig, hemställer vattenfallsstyrelsen nu, att ytterligare 40 milj. kr. skall anvisas. Beloppet föreslås fördelat på ett anslag av 20 milj. kr. under innevarande budgetår och en ökning av den rörliga krediten fr. o. m. nästa budgetår med likaledes 20 milj. kr. Jag finner styrelsens framställning väl motiverad. Dock anser jag, att en fullständig reglering av de i inventarier och materiel bundna driftsmedlen, som den 30 juni 1952 uppgick till ca 42 milj. kr., bör ske under innevarande och nästa budgetår. Då de nu av styrelsen äskade rörelsemedlen i så fall kommer att tagas i anspråk därför, erfordras att ytterligare medel anvisas för att täcka den förrådsökning, som kan bli aktuell under nästa budgetår och för att en önskvärd reserv av rörelsemedel skall stå till styrelsens förfogande. Enligt vad styrelsen under hand meddelat mig, är för detta ändamål ett belopp av 30 milj. kr. erforderligt. Jag förordar därför att det av styrelsen i 1952 års petita äskade beloppet om 40 milj. kr. anvisas i form av investeringsanslag och att dessutom vattenfallsverkets rörliga kredit höjes med 30 milj. kr. Jag hemställer sålunda i annat sammanhang att å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas ett anslag av 20 milj. kr. till inventarier m. m. och föreslår under denna punkt att för nästa budgetår anvisas ytterligare 20 milj. kr. för samma ändamål samt att vattenfallsverkets rörliga kredit hos riksgäldskontoret fr. o. m. nästa budgetår höjes från 45 till 75 milj. kr.

Till dispositionsanslaget har vattenfallsstyrelsen för nästa budgetår äskat 6 milj. kr., innebärande en ökning i förhållande till innevarande budgetår med 3 milj. kr. Med hänsyn till den ökade omfattningen av vattenfallsverkets investeringar anser jag mig kunna tillstyrka styrelsens förslag.

Utskottet. Under hänvisning till vad utskottet under punkten 26:o) an-
fört får utskottet hemställa,

att riksdagen må

I. för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsan-
slag, nämligen

- a) *Inköp av vattenfall och fastigheter* .. 1 000 000 kronor,
b) *Inventarier m. m.* 20 000 000 kronor,
c) *Statens vattenfallsverks dispositions-
anslag* 6 000 000 kronor;

II. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att för be-
redande av ytterligare rörelsekapital åt statens vattenfalls-
verk från och med budgetåret 1953/54 tillhandahålla en från
45 000 000 till 75 000 000 kronor ökad rörlig kredit.

Luffarfsfonden.

32:o) **Luffarfsens markorganisation.** Kungl. Maj:t har (punkt 32, s. 112—
121) föreslagit riksdagen att till luffarfsens markorganisation för budget-
året 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 9 386 000 kronor.

Under förevarande punkt har för budgetåret 1952/53 anvisats samt för
budgetåret 1953/54 äskats följande investeringsanslag:

	1952/53	1953/54
Markförvärv	1 000	1 000
Flygfältsbyggen	2 000 000	5 850 000
Byggnader	1 000	600 000
Teleutrustning m. m.	100 000	90 000
Belysningsanläggningar	1 000	1 470 000
Fordon, maskiner och redskap	300 000	375 000
Försvarsberedskap	—	400 000
Luffarfsverkets dispositionsanslag ...	1 000	1 000 000
	<hr/> 2 404 000	<hr/> 9 786 000

Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å tidigare anvisade anslag en
behållning av i runt tal 13,4 milj. kr. Den 1 juli 1952 fanns sålunda ett sam-
manlagt belopp av omkring 15,8 milj. kr. tillgängligt för pågående och nya
arbeten m. m. Investeringsutgifterna för luffarfsens markorganisation bud-
getåret 1951/52 uppgick till i runt tal 7 milj. kr.

Luffarfsstyrelsen har för nästa budgetår äskat anslag å tillhoppa 9 386 000
kronor. Styrelsen har därjämte i särskild skrivelse hemställt att 400 000
kronor anvisas å luffarfsfonden till åtgärder för försvarsberedskap.

Styrelsen erinrar om att Kungl. Maj:t den 25 april 1952 (jämför stats-
utskottets utlåtande 1952: 9) anbefallt styrelsen att avgiva förslag till regle-

ring av kvarstående behållningar å de under luftfartsfonden anvisade investeringsanslagen. Kungl. Maj:ts uppdrag innebär, att förefintliga behållningar, i den mån de icke under innevarande budgetår tages i anspråk för av statsmakterna i princip beslutade arbeten och anskaffningar, skall på så sätt indragas, att några dylika medel icke kvarstår efter den 1 juli 1953. I stort sett betyder detta, att kostnaderna för de arbeten m. m. som skall påbörjas eller fortsättas eller slutföras efter nyssnämnda datum, måste täckas genom nyanvisade investeringsmedel. Styrelsen, som i särskild skrivelse avser att ingiva förslag till reglering m. m. av efter den 1 juli 1952 kvarstående odisponerade behållningar under investeringsanslagen å luftfartsfonden, har därför förutsatt, att nya medel kommer att anvisas för investeringarna under budgetåret 1953/54.

För budgetåret 1953/54 säger sig styrelsen äska anslag endast för fullföljande av redan påbörjade eller i princip beslutade arbetsprojekt samt för ersättningsanskaffningar m. m., som icke utan allvarliga olägenheter kan uppskjutas.

Styrelsen meddelar vidare, att en utredning påbörjats inom styrelsen rörande luftfartsverkets fortsatta ställning som affärsdrivande verk samt frågan om den utsträckning i vilken verkets inkomster bör täcka dess utgifter. Det slutliga resultatet av utredningen anses emellertid kunna framläggas tidigast under våren 1953.

Frågan var gränsen bör dragas för de kostnader, som i princip skall täckas av luftfartsverkets inkomster, kan, framhåller styrelsen, visserligen diskuteras, men man torde redan nu kunna uttala, att det är sannolikt, att i varje fall ränte- och amorteringskostnader för flygfältsbyggen icke på detta sätt kan täckas. Däremot bör kanske på nyinvesteringar i byggnader uppställas det kravet, att täckning för de årliga kostnaderna därå på längre sikt skall kunna åvägbringas. Med hänsyn härtill samt till önskvärdheten av att en ytterligare stegring av underskottet på luftfartsfonden i möjligaste mån bör undvikas föreslår styrelsen, att investeringsmedel för flygfältsbyggen, som kan komma att beviljas för budgetåret 1953/54, omedelbart får avskrivas. Då också en avsevärd del av luftfartsverkets dispositionsanslag användes för sistnämnda ändamål föreslås även detta anslag till viss del omedelbart avskrivs.

Beträffande den närmare motiveringen för styrelsens förslag torde få hänvisas till propositionen (s. 112—118).

Över styrelsens framställning ha yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens handels- och industrikommission* och *riksräkenskapsverket* (s. 118).

Departementschefen har anfört följande.

För innevarande budgetår har riksdagen till investeringar i luftfartsfonden anvisat sammanlagt 2,4 milj. kr. Å tidigare anvisade anslag kvarstod vid budgetårets ingång en total behållning av ca 13,4 milj. kr., varför de disponibla anslagsmedlen uppgår till ca 15,8 milj. kr. I enlighet med den av-

vägning av investeringsutrymmet för kommunikationsverken, som jag föreslog i föregående års statsverksproposition och som av riksdagen godkändes, har för luftfartsfonden för nu löpande budgetår fastställts en investeringsram om 7 milj. kr.

Luftfartsstyrelsen har nu, under hänvisning till de kostnadsstegringar som inträtt sedan 1951 års petita framlades, hemställt om en höjning av investeringsramen till 8 milj. kr. Såsom jag anfört under punkt 1, har jag icke något att erinra häremot. På grund av de relativt stora anslagsbehållningarna från föregående år kan höjningen vidtagas utan att ytterligare anslag anvisas.

Genom beslut den 25 april 1952 har Kungl. Maj:t i enlighet med riksdagens skrivelse 1952: 98 uppdragit åt luftfartsstyrelsen att avgiva förslag till reglering av kvarstående behållningar å investeringsanslagen under luftfartsfonden. En utredning härom pågår inom styrelsen och anslagsregleringen avses äga rum per den 30 juni 1953. Vid denna tidpunkt kommer sålunda de nu förefintliga behållningarna å äldre anslag att indragas i den mån de icke tages i anspråk under innevarande budgetår. Med hänsyn härtill har styrelsen utgått ifrån, att de för nästa budgetår planerade investeringarna i sin helhet måste täckas med nya anslag. Äskandena är därför av betydligt större omfattning än under föregående år. De uppgår nämligen till 10,5 milj. kr., varav 0,7 milj. kr. upptages under telegrafverkets fond och därför ingår i det av telegrafstyrelsen anmälda anslagsbehovet för nästa budgetår. Jag har tidigare denna dag vid min anmälan av anslagsbehovet under telegrafverkets fond tillstyrkt att av sistnämnda belopp anvisas 0,6 milj. kr. Därav belöper 0,4 milj. kr. på anslaget till Rundradioanläggningar för luftfarten och 0,2 milj. kr. på anslaget till Försvarsberedskap vid telegrafverket. Den minskning jag förordat hänför sig till det senare anslaget.

Jag kommer i det följande att tillstyrka att av det till investeringar i luftfartsfonden under nästa budgetår äskade anslagsbeloppet om 9,8 milj. kr., sammanlagt 9,4 milj. kr. anvisas. Såsom jag anfört under punkt 1 förordar jag emellertid, att investeringsramen fastställs till 8 milj. kr.

Huvuddelen av de för nästa budgetår äskade investeringsanslagen under luftfartsfonden avser anläggningsarbeten för flygfälten vid Halmsjön, Bromma, Torslanda och Bulltofta. Vad angår storflygplatsen vid Halmsjön förordar jag, att arbetena i enlighet med den av 1952 års riksdag beslutade begränsade byggnadsplanen, vilken innebär att Halmsjöfältet utbygges som reservflygplats till Bromma flygplats, fortsättes under nästa budgetår. Sålunda bör vissa schaktnings-, beläggnings- och vägarbeten m. m. utföras, för vilka kostnaderna beräknas uppgå till 3 350 000 kr. Vidare bör vissa provisoriska stationsbyggnader uppföras samt de elektriska anläggningar m. m. som ingår i första etappen fullbordas. Kostnaderna för dessa arbeten beräknas till 100 000 resp. 1 000 000 kr. under nästa budgetår.

I detta sammanhang får jag erinra om att Kungl. Maj:t den 25 april 1952 anbefallt luftfartsstyrelsen att verkställa en förberedande utredning rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön.

Beträffande Bromma flygplats tillstyrker jag att under anslaget till Flygfältsbyggen anvisas medel till bl. a. reparation av rullbanor m. m. Vidare bör ombyggnaden av den nuvarande stationsbyggnaden påbörjas under nästa budgetår och en ny kraftcentral anläggas. Därjämte förordar jag att myndigande lämnas för beställning av ett nytt reservkraftaggregat. Kostnaden under nästa budgetår för stationsbyggnaden beräknas till 400 000 kr. och för kraftcentralen till 100 000 kr. För reservkraftaggregatet behöver anslag anvisas först för budgetåret 1954/55.

Vid Torslanda flygplats synes de pågående arbetena med utvidgning av flygfältet böra fortsättas under nästa budgetår. Kostnaden härför uppskattar luftfartsstyrelsen till 750 000 kr. Dessutom behöver manövercentralen utökas och belysningsförhållandena förbättras. För detta ändamål har 45 000 kr. beräknats under anslaget till Belysningsanläggningar.

Vad angår Bulltofta flygplats får jag erinra om att i enlighet med det mellan kronan och Malmö stad träffade avtalet utbyggnadsarbetena påbörjats under år 1951. Genom en särskild överenskommelse mellan styrelsen och Malmö stad har emellertid arbetena kunnat planläggas så att de kan fullbordas tidigare än som ursprungligen avsetts. Sålunda räknar luftfartsstyrelsen nu med att en rullbana om 1 400 m längd skall vara färdig redan hösten 1953 eller ett år tidigare än beräknat. För statens del kommer detta dock icke att medföra några väsentligt ökade kostnader under nästa budgetår, enär Malmö stad genom den särskilda överenskommelsen förbundit sig att erlægga stadens kontanta bidrag till utbyggnaden tidigare än som ursprungligen avsetts. Omläggningen av utbyggnadsplanerna innebär, att arbetena med den andra byggnadsetappen, omfattande en utökning av rullbanan till 1 800 m, kan påbörjas under nästa budgetår. Enligt vad jag inhämtat överväger styrelsen för närvarande, huruvida tekniska förutsättningar föreligger att i ett sammanhang fullborda rullbanan, varigenom denna i sin helhet skulle kunna tagas i bruk under senare hälften av 1953 och vara helt färdigställd sommaren 1954.

De sammanlagda kostnaderna för utbyggnaden av Bulltofta flygplats beräknas numera uppgå till 6,5 milj. kr. för själva fältarbetena. Därtill kommer utgifter för dräneringsarbeten m. m., vilka emellertid ej behöver igångsättas förrän år 1954. För fältarbetena under nästa budgetår erfordras 1,5 milj. kr. Till samma flygplats föreslår jag dessutom ett anslag av 0,2 milj. kr. till anskaffning av högintensiva ban- och inflygningsljus.

För olika flygplatser har luftfartsstyrelsen begärt medel till ombyggnads- och kompletteringsarbeten. Jag har icke något att erinra mot att dessa arbeten utföres. Ej heller motsätter jag mig att de anskaffningar göres, för vilka medel äskats under anslagen till Teleutrustning samt Fordon, maskiner och redskap. Till försvarsberedskap har luftfartsstyrelsen äskat sammanlagt 0,7 milj. kr. Av detta belopp anser jag mig endast kunna tillstyrka 0,2 milj. kr., avseende ändamål, som jag anmält under telegrafverkets fond. Med hänsyn till den reglering av anslagsbehållningen som väntas kunna äga rum per den 30 juni 1953, torde det av styrelsen äskade dispositionsanslaget om 1,0 milj. kr. böra anvisas.

I likhet med vad som för närvarande är fallet, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga de omdispositioner beträffande anslagsanvändningen som kan befinnas påkallade.

Slutligen torde jag få erinra om att luftfartsstyrelsen påbörjat en utredning rörande luftfartsverkets fortsatta ställning som affärsdrivande verk samt frågan i vilken utsträckning verkets utgifter i framtiden kan förutses bli täckta av löpande inkomster. Styrelsen har redan nu förklarat, att det är sannolikt, att i varje fall ränte- och amorteringskostnaderna för flygfältsbyggen icke på detta sätt kan täckas. Med hänsyn härtill och till önskvärdenheten av att undvika en ytterligare stegring av underskottet för luftfartsfonden har styrelsen föreslagit, att de investeringsmedel som anvisas för flygfältsbyggen under nästa budgetår, skall omedelbart avskrivras. Styrelsens förslag har tillstyrkts av riksräkenskapsverket. Efter samråd med chefen för finansdepartementet anser jag emellertid, att denna avskrivningsfråga bör anstå tills vidare och upptagas till avgörande först sedan luftfartsstyrelsens förutnämnda utredning framlagts.

Utskottet. Med hänsyn till inträdda kostnadsstegringar har luftfartsstyrelsen hemställt, att luftfartsverkets investeringsram för innevarande budgetår måtte få höjas från 7 till 8 milj. kronor. Förslaget har tillstyrkts av departementschefen och ger ej heller utskottet anledning till erinran. Av skäl som departementschefen närmare berört erfordras icke på grund härav någon förstärkning av vederbörande anslag.

I anslutning till vissa uttalanden av riksdagens år 1951 församlade revisorer gav utskottet i sitt av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 9 uttryck åt den uppfattningen, att en reglering av kvarstående behållningar å luftfartsfondens investeringsanslag snarast borde ske. Av statsverkspropositionen framgår, att en sådan reglering avses skola äga rum per den 30 juni 1953. Luftfartsstyrelsen har därför i sin petitaskrivelse utgått från att de för nästa budgetår planerade investeringarna i sin helhet måste täckas med nya anslag. I enlighet härmed har medelsbehovet uppskattats till sammanlagt ca 9,8 milj. kronor, däri ej inräknade de utgiftsändamål som redovisas under telegrafverkets fond. Huvuddelen av nämnda anslagssumma avser anläggningsarbeten för flygfälten vid Halmsjön, Bromma, Torslanda och Bulltofta.

I förhållande till luftfartsstyrelsens anslagsäskanden innebär Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framlagda förslag en reducering med 400 000 kronor. Departementschefen har nämligen icke ansett sig kunna tillstyrka det särskilda anslag till försvarsberedskapsåtgärder, varom luftfartsstyrelsen gjort framställning, utan funnit medelsanvisningen för berörda ändamål böra begränsas till ett under telegrafverkets fond upptaget belopp av 200 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet tillstyrker sålunda att under luftfartsfonden för nästa budgetår anvisas sammanlagt ca 9,4 milj. kronor med den fördelning på olika anslag som i statsverkspropositionen förordats. I likhet med departementschefen förutsätter utskottet därvid, att själva medelsförbrukningen begränsas till 8 milj. kronor. Utskottet delar även departementschefens uppfattning, att med beslut i den av luftfartsstyrelsen väckta avskrivningsfrågan bör anstå, till dess resultatet av den påbörjade utredningen om luftfartsverkets fortsatta ställning som affärsdrivande verk slutförts.

Under erinran jämväl att Kungl. Maj:t, i enlighet med vad utskottet i sitt av 1952 års riksdag godkända utlåtande nr 9 anfört, anbefallt luftfartsstyrelsen att verkställa en förberedande utredning rörande användningen och den fortsatta utbyggnaden av storflygplatsen vid Halmsjön får utskottet hemställa,

att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

a) <i>Markförvärv</i>	1 000 kronor,
b) <i>Flygfältsbyggen</i>	5 850 000 kronor,
c) <i>Byggnader</i>	600 000 kronor,

d) <i>Teleutrustning m. m.</i>	90 000 kronor,
e) <i>Belysningsanläggningar</i>	1 470 000 kronor,
f) <i>Fordon, maskiner och redskap</i>	375 000 kronor,
g) <i>Luftfartsverkets dispositionsanslag</i> ..	1 000 000 kronor.

Statens allmänna fastighetsfond.

33:o) **Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm.** Kungl. Maj:t har (punkt 33, s. 122 och 123) föreslagit riksdagen att till Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

Till utredning rörande nybyggnad inom kvarteren Fältväbeln och Fältöversten i Stockholm har för budgetåret 1951/52 anvisats ett investeringsanslag av 75 000 kr. Genom beslut den 29 februari 1952 har Kungl. Maj:t uppdragit åt byggnadsstyrelsen att anordna en arkitekttävling rörande förslag till uppförande av nämnda byggnad.

Byggnadsstyrelsen, som framhållit nödvändigheten av att planeringsarbetet för den nya administrationsbyggnaden bedrivs på sådant sätt, att huvudritningarna till den första etappen kan överlämnas till Kungl. Maj:t före 1954 års riksdag, har för nästa budgetår hemställt om ett anslag av 150 000 kronor för ändamålet.

Departementschefen, som i likhet med byggnadsstyrelsen anser att planeringsarbetet för den föreslagna ämbetsbyggnaden bör fullföljas och bedrivs på sådant sätt, att huvudritningar till den första byggnadsetappen kan upprättas snarast möjligt efter det bedömningen av arkitekttävlingens resultat slutförts, tillstyrker att till nämnda ändamål ett investeringsanslag av 150 000 kr. anvisas för nästa budgetår. Det nya anslaget föreslås bli benämnt Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm. Den 30 juni 1953 kvarstående medel under det för budgetåret 1951/52 anvisade anslaget till Utredning rörande nybyggnad inom kvarteren Fältväbeln och Fältöversten i Stockholm anses böra överföras till det nya anslaget.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställer,

att riksdagen må till *Administrationsbyggnad inom kvarteret Fältöversten i Stockholm* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 150 000 kronor.

34:o) **Utökade lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 34, s. 123 och 124) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utökade lokaler för länsstyrelsen i Stockholms län* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 380 000 kronor.

35:o) Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m. Kungl. Maj:t har (punkt 35, s. 124 och 125) föreslagit riksdagen att till Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 050 000 kronor.

Till nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m. har för budgetåren 1946/47 och 1947/48 anvisats investeringsanslag om sammanlagt 1 378 000 kr. Den första byggnadsetappen har påbörjats under senare delen av år 1952.

I skrivelse den 7 november 1952 har *byggnadsstyrelsen* hemställt att 1 050 000 kr. anvisas för nästa budgetår till den andra byggnadsetappen samt till vissa inredningsarbeten på vinden i de i den första etappen ingående byggnaderna.

Departementschefen har intet haft att erinra mot styrelsens förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Nybyggnad för länsstyrelsen i Södermanlands län m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 050 000 kronor.

36:o) Anordnande av centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 36, s. 125 och 126) får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Anordnande av centralvärmeledning i gamla seminariebyggnaden i Linköping* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 160 000 kronor.

37:o) Utökade lokaler för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 37, s. 126 och 127) får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Utökade lokaler för länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 300 000 kronor.

38:o) Anordnande av förvaltningslokaler. Kungl. Maj:t har (punkt 38, s. 127 och 128) föreslagit riksdagen att till Anordnande av förvaltningslokaler för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Till Anordnande av förvaltningslokaler har för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 250 000 kr.

Anslaget är avsett att efter medgivande av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall möjliggöra för byggnadsstyrelsen att snabbt kunna tillgodose oväntat

uppkomna behov av förvaltningslokaler genom att låta inreda vindslokaler eller utföra andra om- eller påbyggnader i staten tillhöriga fastigheter samt i vissa fall, då nämnda åtgärder icke kunnat vidtagas, uppföra provisoriska kontorsbyggnader. Behållningen å anslaget uppgår f. n. till ca 200 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i skrivelse den 27 oktober 1952 hemställt, att för budgetåret 1953/54 till förenämnda ändamål anvisas ett belopp av 1 000 000 kronor.

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Anordnande av förvaltningslokaler* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

39:o) **Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål.** Kungl. Maj:t har (punkt 39, s. 128 och 129) föreslagit riksdagen att till Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har hemställt att under förevarande rubrik för nästa budgetår anvisas ett belopp av 750 000 kronor.

Styrelsen erinrar om att enligt styrelsens erfarenhet inköpsanslaget bör vara så stort, att styrelsen kan tillvarata under budgetåret uppkommande tillfällen att på för statsverket godtagbara villkor förvärva bebyggda eller obebyggda fastigheter, som är väl lämpade att tillgodose aktuella eller förväntade behov av nya eller utökade lokaler för förvaltningsändamål. Styrelsen framhåller särskilt, att omorganisationen av länsstyrelserna samt den fortgående expansionen av övriga lokala statliga förvaltningsmyndigheter, främst i residensstäderna, föranleder behov av utökade lokaler, vilket ofta icke kan tillgodoses inom kronans eget fastighetsinnehav. De angelägna fastighetsförvärv, som under ett budgetår kan aktualiseras och där säljarna icke är villiga att avvakta det dröjsmål med köpets avslutande, som en riksdagsbehandling i vanlig ordning innebär, kan, enligt styrelsen, komma att uppgå till belopp, som sammanlagt avsevärt överstiger det anslagsbelopp å 250 000 kronor, som anvisats för innevarande budgetår.

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Inköp av fastigheter för förvaltningsändamål* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 750 000 kronor.

40:o) **Merkostnader för vissa byggnadsarbeten.** Kungl. Maj:t har (punkt 40, s. 129—133) föreslagit riksdagen att till Merkostnader för vissa byggnadsarbeten för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Till täckande av på grund av den allmänna byggnadskostnadsstegringen uppkomna merkostnader å vissa i särskild förteckning upptagna byggnadsföretag under fastighetsfonden, vilka hänföra sig till kommunikations-, ecklesiastik-, jordbruks-, handels- och inrikesdepartementen, anvisades för budgetåren 1947/48 och 1949/50—1952/53 investeringsanslag om tillhoppa 17 000 000 kronor.

Beträffande den närmare motiveringen för dessa anslagsbehov torde få hänvisas till propositionen 1948: 2 (bil. 14, p. 8).

Byggnadsstyrelsen har hemställt att 5 000 000 kronor måtte anvisas för budgetåret 1953/54 till merkostnader för vissa byggnadsarbeten.

Styrelsen föreslår, att den i propositionen 1948: 2 intagna, sedermera kompletterade förteckningen över byggnadsföretag, för vilka riksdagen anvisat anslag till täckande av hela den ursprungliga byggnadskostnaden och för vilka merkostnader synes böra bestridas från ifrågavarande kollektivanslag, kompletteras med ytterligare ett antal företag.

Byggnadsstyrelsens redovisning av inträdda merkostnader avseende de i förteckningen i proposition 1948: 2 intagna företagen samt senare gjorda och nu föreslagna kompletteringar, framgår av följande sammandrag:

	Ursprungligen beräknade byggnadskostnader	Merkostnader på grund av inträdda kostnadsökningar
I förteckning i proposition 1948: 2 intagna företag jämte kompletteringar t. o. m. 1952 års statsverksproposition	98 166 300	
Kostnadsökningar		
intill sommaren 1947		9 038 500
från sommaren 1947 intill sommaren 1950..		2 430 000
Nu föreslagen komplettering av förteckningen	4 630 000	
Kostnadsökningar för samtliga företag		
från sommaren 1950 intill sommaren 1951..		19 300 000
från sommaren 1951 intill sommaren 1952..		2 500 000
	Summa kr. 102 796 300	33 268 500
Tidigare anvisade merkostnadsanslag		17 000 000
	Återstår summa kr. 16 268 500	
Därav äskat för budgetåret 1953/54	5 000 000	

Sammanlagt erfordras således för täckande av kostnadsstegringarna för samtliga de byggnadsföretag, som enligt styrelsens förslag nu bör ingå i förteckningen, i runt tal 33 300 000 kr. För kostnadsstegringar har riksdagen tidigare anvisat sammanlagt 17 000 000 kr., varför det återstående me-

delsbehovet vid nu rådande kostnadsnivå uppgår till ca 16 300 000 kr. För nästa budgetår beräknar styrelsen medelsbehovet till 5 000 000 kr.

Departementschefen, som biträtt styrelsens förslag, har i övrigt anfört följande.

Den i propositionen 1948: 2 intagna förteckningen över byggnadsföretag under fastighetsfonden, för vilka utöver de ursprungligen beräknade kostnaderna uppstått merkostnader till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen, omfattar efter de senast i 1952 års statsverksproposition förordade kompletteringarna företag, vilka kostnadsberäknats till sammanlagt 98 166 300 kr. Medelsbehovet för att täcka intill sommaren 1950 inträdda kostnadsstegringar för dessa företag uppgå enligt byggnadsstyrelsens beräkningar till 11 468 500 kr.

I skrivelse hösten 1951 angav styrelsen, att byggnadskostnaderna under tiden sommaren 1950 intill sommaren 1951 stigit med i genomsnitt 30 procent. För att täcka de härigenom uppkomna merkostnaderna beräknades ett medelsbehov av ca 16 000 000 kr. I december 1951 meddelade emellertid byggnadsstyrelsen, att kostnadsstegringen enligt den senast företagna omräkningen av styrelsens byggnadskostnadsindex visat sig under ifrågavarande tid uppgå till 35 procent. Vid min anmälan av denna fråga i 1952 års statsverksproposition anförde jag, att jag med hänsyn till rådande tidsläge icke ansåg det nödvändigt att då omräkna det av byggnadsstyrelsen beräknade medelsbehovet efter det framkomna något högre värdet å kostnadsstegringen fram till sommaren 1951 utan förutsatte, att styrelsen i sin framställning hösten 1952 vidtog häremot svarande justering av beräkningarna.

Utvecklingen av byggnadskostnaderna från sommaren 1951 till sommaren 1952 visar en långsam stegring fram till april 1952 men därefter viss nedgång. Kostnadsnivån sommaren 1952 låg enligt byggnadsstyrelsens beräkningar i genomsnitt 4 procent högre än motsvarande tid föregående år.

Byggnadsstyrelsen har nu föreslagit vissa ytterligare kompletteringar av förteckningen över byggnadsföretag för vilka uppkomna merkostnader bör täckas genom ianspråktagande av anslaget Merkostnader för vissa byggnadsarbeten. Dessa företag, som ursprungligen kostnadsberäknats till 4 630 000 kr., föranleder icke några merkostnadstillägg för kostnadsstegringar, som inträtt fram till sommaren 1950.

Merkostnaderna på grund av byggnadskostnadsstegringen för dels de i förteckningen tidigare intagna företagen efter jämkning med förutnämnda högre procentsats och dels de nu föreslagna företagen uppgår från sommaren 1950 till sommaren 1951 till 19 300 000 kr. Merkostnaderna för samtliga företag från sommaren 1951 till sommaren 1952 beräknar styrelsen till 2 500 000 kr.

För täckande av uppkomna merkostnader för i förteckningen redan ingående företag jämte nu föreslagna kompletteringar erfordras alltså (11 468 500 + 19 300 000 + 2 500 000) 33 268 500 kr. Härav har riksdagen tidigare anvisat 17 000 000 kr. Det återstående medelsbehovet utgör således 16 268 500 kr. För nästa budgetår erfordras enligt styrelsen 5 000 000 kr. Styrelsen hemställer att detta belopp anvisas.

Utskottet. I likhet med departementschefen tillstyrker utskottet de av byggnadsstyrelsen nu föreslagna kompletteringarna av den tidigare upprättade förteckningen över byggnadsföretag under fastighetsfonden, för vilka utöver de ursprungligen förutsedda kostnaderna uppstått merkostnader till följd av den allmänna byggnadskostnadsstegringen. Då de förevarande medelsberäk-

ningarna ej heller givit utskottet anledning till erinran, får utskottet hemställa,

att riksdagen må till *Merkostnader för vissa byggnadsarbeten* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 5 000 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

41:o) **Vattenkraftslånefonden.** Kungl. Maj:t har (punkt 41, s. 134 och 135) föreslagit riksdagen att till Vattenkraftslånefonden för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Såsom kapitalökning för vattenkraftslånefonden har senast för budgetåret 1941/42 anvisats ett reservationsanslag av 2 milj. kronor.

Vattenkraftslånefondens tillgångar uppgick den 30 juni 1952 till ca 7,1 milj. kr., varav ca 3,9 milj. kr. utlånats och ca 3,2 milj. kr. var tillgängliga för utlåning. För fonden gällande föreskrifter återfinnes i kungörelsen den 19 december 1919 (SFS nr 787) med allmänna bestämmelser för lån från vattenkraftslånefonden. Kungörelsen har senast ändrats 1937 (SFS nr 606).

Kommerskollegium har i skrivelse den 29 oktober 1952 hemställt, att 1,5 miljoner kronor måtte anvisas till ökning av vattenkraftslånefondens kapitaltillgångar.

Kollegium erinrar om att kostnaderna för vattenkraftsutbyggnader under senare år avsevärt stigit. För närvarande anses kostnaderna för utvunnen elektrisk kraft vid stationer med en effekt av högst 2 000 kW belöpa sig till minst 1 000 kr. per kW. Antalet stationer med en effekt av högst 2 000 kW, som beräknas bli färdigställda under de närmaste åren, uppskattas till 25 à 30 st. För att täcka de ökade behoven av kraft under de närmaste åren är det, framhåller kollegium, av mycket stor betydelse att nya vattenkraftsanläggningar utföres i största möjliga utsträckning. Statliga åtgärder till befrämjande av tillkomsten av nya vattenkraftsanläggningar anses därför motiverade. Som ett led häri föreslås en ökning av vattenkraftslånefondens kapitaltillgångar.

Över kommerskollegii framställning ha yttranden avgivits av *vattenfallsstyrelsen* och *riksräkenskapsverket* (s. 135).

Departementschefen har biträtt kollegii förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa,

att riksdagen må till *Vattenkraftslånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

42:o) **Luftfartslånefonden.** Kungl. Maj:t har (punkt 42, s. 135 och 136) föreslagit riksdagen att till Luftfartslånefonden för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden har senast för budgetåret 1949/50 anvisats 20 milj. kr.

Medelstillgången å fonden uppgick den 30 juni 1952 till ca 63,8 milj. kr., varav ca 28,2 milj. kr. i kontanta medel och ca 35,6 milj. kr. i anslagsbehållning. Vid budgetårsskiftet hade genom Kungl. Maj:ts beslut beviljats men ännu ej utbetalats lån om sammanlagt ca 14,5 milj. kr., varför å fonden den 1 juli 1952 fanns disponibelt ca 49,3 milj. kr. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 25 juli 1952 beviljat lån om ytterligare 27,9 milj. kr. och hänsyn tagits till vissa inkomster, fanns den 1 oktober 1952 ett belopp av i runt tal 21,6 milj. kr. tillgängligt å fonden.

Luftfartsstyrelsen har i skrivelse den 4 september 1952 hemställt, att ett formellt belopp av 1 000 kr. måtte anvisas för budgetåret 1953/54 såsom investeringsanslag till luftfartslånefonden. Vissa lånebehov beräknas nämligen bliva aktualiserade under budgetåret.

Departementschefen har biträtt styrelsens förslag.

Utskottet får med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att riksdagen må till *Luftfartslånefonden* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 1 000 kronor.

Fonden för låneunderstöd.

43:o) **Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1952/53.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 43, s. 137), som jämlikt grunderna för det mellan svenska, danska och norska regeringarna träffade garantiavtalet innebär oförändrad medelsanvisning för nästa budgetår, hemställer utskottet, att riksdagen må till *Garanti till Aktiebolaget Aerotransport för 1952/53* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 2 200 000 kronor.

Fonden för förlag till statsverket.

44:o) **Förskott till vissa plankostnader m. m.** Kungl. Maj:t har (punkt 44, s. 138 och 139) föreslagit riksdagen att till Förskott till vissa plankostnader m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 550 000 kronor.

Såsom förskott till vissa plankostnader m. m. har för budgetåret 1952/53 anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kr. Den 1 juli 1952 stod till för-

fogande å anslaget 519 687 kr., sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1952 tilldelat Örnsköldsvikstraktens regionplaneförbund 11 313 kr. för viss förberedande undersökning. Av nämnda 519 687 kr. har 96 000 kr. ställts till länsstyrelsernas disposition för byggnadsplaneändamål. Sedan Kungl. Maj:t genom beslut den 23 och 31 oktober 1952 tilldelat Umeortens och Stockholmstraktens regionplaneförbund 37 500 resp. 150 000 kr. såsom förskott, kvarstår ett belopp av 236 187 kr. odisponerat å anslaget.

I skrivelse den 30 augusti 1952 har *byggnadsstyrelsen* hemställt att 550 000 kr. anvisas för nästa budgetår såsom förskott till vissa plankostnader m. m.

Styrelsen, som räknar med att tillgängliga medel å anslaget komma att i stort förbrukas under budgetåret, uppskattar behovet av förskottsmedel för upprättande av byggnadsplaner och regionplaner under budgetåret 1953/54 till 150 000 resp. 400 000 kronor.

Departementschefen, som icke icke haft något att erinra mot byggnadsstyrelsens förenämnda förslag till beräkning av förskottsbehovet för upprättande av byggnadsplaner, har därjämte anfört följande.

Byggnadslagen förutsätter, att såväl bidrag som förskott skall kunna utgå till kostnaderna för upprättande av regionplan. Sedan år 1947 har också riksdagen anvisat medel till dessa båda ändamål. Anslaget till bidrag till regionplaner har — fränsett ett bidrag till Sundsvallsortens regionplaneförbund — ännu icke tagits i anspråk. Någon regionplan har hittills icke underställts Kungl. Maj:t för fastställelse, och det har ansetts mindre lämpligt att bestämma statens andel i regionplanekostnaderna, innan planarbetet avslutats. I stället har förskott av statsmedel lämnats i ett antal fall till varierande belopp. Storleken av de förskottade beloppen har därvid bestämts med hänsyn till föreliggande behov av rörelsekapital i varje särskilt fall utan att därmed ställning tagits till frågan om storleken av statens bidrag till de slutliga kostnaderna.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft den av *riksdagens år 1952 församlade revisorer* under § 16 i berättelsen angående statsverket upptagna frågan om förskott till vissa plankostnader (Del I, s. 127—133).

Revisorerna ha inledningsvis erinrat om tillkomsten och innebörden av nu gällande bestämmelser rörande statens förskjutande av kostnader för uppgörande av byggnads- och regionplaner samt i anslutning härtill anfört vissa uppgifter beträffande storleken av hittills beviljade och utbetalade belopp till förenämnda ändamål. Vidare har berörts den i viss mån skiftande praxis, som hos länsstyrelserna utbildat sig i fråga om medlens handhavande. Efter att slutligen ha lämnat en tabellarisk sammanställning rörande till länsstyrelserna per den 30 juni 1952 utbetalade och ännu ej återredovisade medel ha revisorerna gjort följande uttalande.

Fr. o. m. budgetåret 1936/37 har under Fonden för förslag till statsverket anvisats anslag för tillhandahållande av förskott av statsmedel till viss samhällsplanering, nämligen för uppgörande av byggnadsplaner för tätbyggda samhällen på landet samt — fr. o. m. budgetåret 1947/48 — även

för uppgörande av regionplaner. Förskotten har haft till ändamål att förhindra att planarbetenas igångsättande och fortskridande fördröjes av konflikter rörande frågan, huru erforderliga rörelsemedel skall tillskjutas av de olika intressenterna. De kostnader, som här avses, utgöres till övervägande del av ersättningar till länsarkitektkontor och lantmätare för planarbeten och kartframställningar; en mindre del av kostnaderna avser ersättning till enskilda plantekniker, hantlangning åt lantmätare m. m. Regionplanarbetet bedrivs dock som regel av enskilda uppdragstagare.

Anslaget disponeras av riksgäldskontoret, som efter Kungl. Maj:ts beslut tillhandahåller länsstyrelserna erforderliga medel. Länsstyrelsen utbetalar i vissa fall förskottsmedlen till de kommuner, för vilkas räkning planarbetet bedrivs, och dessa i sin tur likviderar med förskotten ersättningarna till länsarkitektkontor, lantmätare, lantmåteristyrelsen eller enskilda; i andra fall utbetalas medlen av länsstyrelsen direkt till nyssnämnda betalningsmottagare. I de fall, då denne är en statlig myndighet eller befattningshavare, inlevereras medlen till statsverket och redovisas som inkomst hos vederbörande myndighet under rubriken Uppbörd i statens verksamhet. När planarbetet i sinom tid är avslutat och länsstyrelsens kostnadsfördelning vunnit laga kraft, återkräves förskotten genom länsstyrelsens försorg av de i sista hand betalningsskyldiga.

För ifrågakarande ändamål har anvisats anslag på sammanlagt 2 535 000 kronor. Summan av till länsstyrelserna utlämnade men icke återlevererade medel uppgick den 30 juni 1952 till i runt tal 1 300 000 kronor. Av sistnämnda belopp torde emellertid endast omkring hälften vara utestående som förskott; återstående medel hålles disponibla av länsstyrelserna för kommande behov. På regionplaner, tre till antalet, belöpte omkring 156 000 kronor.

Revisorerna vill framhålla, att sedan ifrågakarande förskottssystem senast var föremål för statsmakternas prövning, nämligen i samband med 1947 års byggnadslagstiftning, vissa förändringar inträffat på förevarande område, vilka kommer behovet av förskott särskilt för byggnadsplaner att framstå som långt mindre angeläget än tidigare. Till en början är att märka, att kretsen av fysiska eller juridiska personer, som kan ha att i sista hand svara för kostnaderna för byggnadsplaner, högst väsentligt begränsats. Tidigare ålåg det i främsta rummet vederbörande markägare att bestrida byggnadsplanekostnaderna, som då kunde fördelas på ett stort antal enskilda personer. Sedan år 1948 skall emellertid det ekonomiska ansvaret för byggnadsplanerna i huvudsak åligger kommunerna. Vissa mindre kostnader kan även stanna på statsverket i form av statsbidrag till kommuner med svagt skatteunderlag; dessa belopp, som utbetalas från särskilt anslag på driftbudgetens sjätte huvudtitel, är emellertid obetydliga. Markägarna skall i allmänhet vara befriade från skyldighet att deltaga i kostnaderna; dylik skyldighet kvarstår endast för de fall, då markägare med hänsyn till områdets storlek och väntade användning m. m. är att betrakta som markexploatör. Det må även erinras om att då frågan om förskott till dessa planer år 1947 var föremål för statsmakternas prövning förskottering förutsattes vara obehövlig, när kostnaderna skulle gäldas av kommunen ensam eller av enskild markexploatör. Till det nu sagda kommer, att kommunernas möjligheter att själva förskottera kostnaderna väsentligt vidgats efter den nya kommunindelningens genomförande.

Med hänsyn till att behovet av byggnadsplaneförskott numera har minskat i så betydande grad, att dessa synes kunna avvecklas utan olägenhet, får revisorerna föreslå en undersökning i angivna syfte. I fråga om regionplanerna är att märka, att statsverket — sedan planarbetet avslutats —

med anlåtande av ett under riksstatens sjätte huvudtitel uppfört särskilt anslag för ändamålet lämnar bidrag till upprättande av dylika planer. Bidragsbeloppen har hittills uppgått till inemot 50 procent av kostnaderna, under det att förskotten knappast uppgått till så stor andel. Regionplane-förskotten innebär alltså, att statsverket för det löpande arbetet med planeringen tillskjuter ett belopp, som i varje fall icke överstiger vad som slutligt kommer att stanna på statsverket i form av statsbidrag. Bl. a. av denna anledning är det antagligt, att övervägande skäl talar för att dessa förskott bibehålles.

I detta sammanhang vill revisorerna fästa uppmärksamheten på att länsstyrelsernas handhavande och redovisning av ifrågavarande förskottsmedel synes vara i flera hänseenden olikartad. Revisorerna har särskilt uppmärksammat, att medel på sina håll rekvireras från riksgäldskontoret i långt större utsträckning än vad som påkallas, varvid överskjutande medel balanseras hos länsstyrelserna. Vidare redovisar vissa länsstyrelser utlämnade medel på sådant sätt, att förskotten icke kommer till synes som tillgång i räkenskaperna och således ej heller i bokslutet. Slutligen har uppmärksammat, att ett flertal förskott utestått under mycket lång tid, i några fall ända sedan mitten av 1930-talet. Revisorerna, som finner nu angivna förhållanden mindre tillfredsställande ur redovisningssynpunkt, förutsätter att rättelse åvägbringas genom vederbörande myndigheter.

Utlåtanden över revisorernas förevarande paragraf ha avgivits av byggnadsstyrelsen, riksräkenskapsverket och fullmäktige i riksgäldskontoret (Del II, s. 99—102). Såväl *byggnadsstyrelsen* som *fullmäktige i riksgäldskontoret* ansluta sig till revisorernas uppfattning att förskotten till kostnaderna för uppgörande av byggnadsplaner bör kunna avvecklas medan där- emot övervägande skäl tala för ett bibehållande av förskotten till regionplanekostnader.

Riksräkenskapsverket har anfört vissa synpunkter rörande länsstyrelsernas bokföringsmässiga handhavande av medlen i fråga.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag tillstyrkes av utskottet. Med hänsyn till vad riksdagens revisorer under § 16 av sin år 1952 avgivna berättelse angående statsverket anfört har emellertid utskottet bibragts den uppfattningen, att en avveckling av byggnadsplaneförskotten bör ske inom den av byggnadsstyrelsen i dess förberörda remissutlåtande angivna tiden. Utskottet förutsätter jämväl, att riksräkenskapsverket vidtar de åtgärder som erfordras för att få till stånd en mera tillfredsställande redovisning av nu ifrågavarande förskottsmedel.

Under åberopande härav hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till *Förskott till vissa plankostnader m. m.* för budgetåret 1953/54 anvisa ett investeringsanslag av 550 000 kronor;

II. i anledning av vad riksdagens år 1952 församlade revisorer under § 16 av sin berättelse angående statsverket förordat i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet ovan anfört.

Diverse kapitalfonder.

Väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond.

45:o) Väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond. Kungl. Maj:t har (punkt 45, s. 140—146) föreslagit riksdagen att till väg- och vattenbyggnadsverkets förrädsfond för budgetåret 1953/54 anvisa investeringsanslag å tillhoppa 46 100 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förevarande förslag ävensom de för innevarande budgetår för hithörande ändamål anvisade anslagen framgå av följande sammanställning.

	1952/53	1953/54
Garage- och förrädsbyggnader m. m.	4 400 000	5 000 000
Maskincentralförråd:		
Motorfordon	—	—
Vägmaskiner m. m.	—	—
Motorfordon och vägmaskiner m. m.	19 000 000	31 000 000
Flytande materiel	700 000	2 600 000
Grustag m. m.	—	2 000 000
Effektörråd	2 800 000	4 000 000
Väg- och vattenbyggnadsver- kets dispositionsanslag	1 500 000	1 500 000
Summa kr.	28 400 000	46 100 000

Vid utgången av budgetåret 1951/52 förelåg å tidigare anvisade anslag, exklusive anslagen till grustag m. m. och effektörråd, en behållning av ca 4,0 milj. kr. Då de för budgetåret 1952/53 å anslagen till byggnader och maskincentralförråd samt å dispositionsanslaget anvisade medlen uppgår till 25,6 milj. kr., finnes sålunda för budgetåret tillgängligt ett sammanlagt belopp av ca 29,6 milj. kr. Investeringsutgifterna för byggnader och maskincentralförråd, inklusive för dessa utgiftsområden och för effektörrådet ianspråktagen del av dispositionsanslaget, uppgick under budgetåret 1951/52 till i runt tal 24,3 milj. kr.

I skrivelse den 23 augusti 1952 har *väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* för nästa budgetår äskat 40,1 milj. kr. till garage- och förrädsbyggnader, maskincentralförråd och dispositionsanslag samt 12,0 milj. kr. till grustag och effektörråd eller tillsammans 52,1 milj. kr.

Beträffande den närmare motiveringen till styrelsens förslag får utskottet hänvisa till propositionen (s. 141—144).

Yttranden över väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag ha avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen* och *statens handels- och industrikommission* (s. 144).

Föredraganden har anfört följande.

Vid min anmälan i 1952 års statsverksproposition av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsäskanden för innevarande budgetår framhöll jag vikten av att en tillfredsställande förråds- och garageorganisation och en tillräckligt omfattande maskinpark ställdes till styrelsens förfogande. Samtidigt därmed förordade jag vissa riktlinjer för väg- och vattenbyggnadsstyrelsens investeringar i förrådsfonden för tiden efter budgetåret 1952/53. Riksdagen godkände sedermera dessa riktlinjer.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har nu hemställt om anslag för fullföljande under budgetåret 1953/54 av det för förrådsfonden beslutade investeringsprogrammet. Medelsbehovet för detta, som närmast avser ersättningsanskaffning och återhämtande av tidigare eftersläpning, har emellertid ökat till följd av den kostnadsstegring som ägt rum sedan hösten 1951. Härtill kommer, att den avsevärda ökning av vägbyggnads- och vägunderhållsarbetet, som inträdde under förra året, nu gör viss nyanskaffning av motorfordon och vägmaskiner m. m. nödvändig.

Vad därvid angår anslaget till Garage- och förrådsbyggnader m. m., har styrelsen beräknat, att årskostnaderna för ersättningsanskaffningen numera uppgår till 2 970 000 kr. och för inhämtande av eftersläpningen i garage- och förrådsbyggnadet till 1 500 000 kr. Vidare har det för innevarande budgetår anvisade anslagsbeloppet på grund av kostnadsstegringen sedan föregående år uppräknats med 530 000 kr., vilket belopp på grund av likvidförskjutningar äskas för nästa budgetår. Det totala medelsbehovet till garage- och förrådsbyggnader under budgetåret 1953/54 uppgår sålunda till 5,0 milj. kr.

För maskincentralförrådet erfordras under nästa budgetår till ersättningsanskaffning av motorfordon och vägmaskiner m. m. ett anslag av 20,7 milj. kr. Därjämte äskar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för fullföljande av det för innevarande budgetår beräknade anskaffningsprogrammet utöver redan anvisade 17 milj. kr. ytterligare 3,7 milj. kr. att anvisas för budgetåret 1953/54. Styrelsen har vidare anmält, att en viss nyanskaffning av vägmaskiner samt av motorfordon för i första hand vägunderhållet är nödvändig och hemställer att 5,0 resp. 1,8 milj. kr. anvisas för dessa ändamål. Medelsbehovet för motorfordon och vägmaskiner m. m. under budgetåret 1953/54 beräknas sålunda till i runt tal 31,0 milj. kr.

Under anslaget till Flytande materiel äskar väg- och vattenbyggnadsstyrelsen för nästa budgetår bl. a. 1 690 000 kr. till fortsatt upprustning av färjbeståndet. Härav utgör 240 000 kr. en av kostnadsstegringen påkallad förstärkning av innevarande års anslag för samma ändamål, vilken dock anses kunna anvisas för nästa budgetår. Styrelsen har därjämte i anledning av propositionen 1952: 163 angående fortsatt understöd till viss skärgårds trafik m. m. (jfr riksdagens skrivelse nr 300) beräknat kostnaderna för anordnande av nya färjleder inom stockholmsområdet till sammanlagt ca 2 060 000 kr. Härvid förutsattes bl. a., att en färja insattes på leden Furu-sund—Yxlan och en på leden Yxlan—Blidö. Totalkostnaden anses kunna uppdelas på de tre följande budgetåren, varvid på 1953/54 faller 600 000 kr. Vidare föreslår styrelsen att till ersättningsanskaffning av båtar, muderverk m. m. anvisas 300 000 kr. Det totala medelsbehovet för flytande materiel under budgetåret 1953/54 upgår därmed till i runt tal 2,6 milj. kr.

Till väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag äskar styrelsen 1,5 milj. kr. för nästa budgetår.

Å de nu nämnda anslagen, för vilka en total medelsförbrukningsram av 29,0 milj. kr. är fastställd för innevarande budgetår, äskar sålunda väg- och

vattenbyggnadsstyrelsen för budgetåret 1953/54 sammanlagt 40,1 milj. kr. Jag tillstyrker att de föreslagna beloppen anvisas. Under hänvisning till vad som anförts under punkt 1, förordar jag dock, att medelsförbrukningen för berörda ändamål under budgetåret 1953/54 begränsas till 35 milj. kr.

Jag har icke något att erinra mot styrelsens förslag att medgivande lämnas styrelsen att ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 12 milj. kr. för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1955/56.

Under rubriken Grustag m. m. har styrelsen äskat 2,0 milj. kr. till anskaffning av väglagningsämnen. Jag tillstyrker att beloppet anvisas för nästa budgetår.

Styrelsen har vidare under rubriken Effektförråd föreslagit, att 10 000 000 kr. skall anvisas för nästa budgetår till ökning av lagerhållningen av klor-kalcium. Jag är icke beredd att på en gång tillstyrka hela detta belopp utan förordar att 4 milj. kr. anvisas.

Utskottet. Väg- och vattenbyggnadsverkets investeringsutgifter under för-rådsfonden för innevarande budgetår, exklusive anslag till grustag och effektförråd, uppskattades i 1952 års statsverksproposition till 29 milj. kronor. En mindre höjning med 500 000 kronor anses nu vara möjlig, vilket dock icke påkallar någon särskild anslagsförstärkning.

I sin petitaskrivelse för nästa budgetår har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, såvilt avser nu ifrågavarande utgiftsändamål, äskat anslag å sammanlagt 40,1 milj. kronor. Anslagsberäkningarna äro grundade på det investeringsprogram som av statsmakterna godkändes vid fjolårets riksdag, varvid hänsyn jämväl tagits till sedermera inträdda kostnadsstegringar. Härutöver har medelsbehovet föranletts av dels den upprustning av vägväsendet som f. n. pågår och dels det beslut rörande fortsatt understöd till viss skärgårdstrafik m. m. som likaledes fattades vid 1952 års riksdag.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens anslagsäskanden har biträts av föredraganden, som dock samtidigt ansett, att medelsförbrukningen för berörda ändamål under nästa budgetår tills vidare bör begränsas till 35 milj. kronor. Föredraganden har vidare tillstyrkt, att till grustag m. m. och till effektförråd anvisas respektive 2 och 4 milj. kronor. Sistnämnda belopp innebär i förhållande till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förslag en nedräkning med 6 milj. kronor.

Mot vad föredraganden härutinnan anfört och förordat har utskottet icke funnit anledning till erinran. Utskottet har ej heller något att invända mot att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen bemyndigas ikläda sig betalningsansvar intill ett belopp av 12 milj. kronor för materiel till maskincentralförrådet, avsedd att levereras under budgetåret 1955/56.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för budgetåret 1953/54 anvisa följande investeringsanslag, nämligen

- a) *Garage- och förrådsbyggnader m. m.* 5 000 000 kronor,
- b) *Motorfordon och vägmaskiner m. m.* 31 000 000 kronor,
- c) *Flytande materiel* 2 600 000 kronor,

d) <i>Grustag m. m.</i>	2 000 000 kronor,
e) <i>Effektförråd</i>	4 000 000 kronor,
f) <i>Väg- och vattenbyggnadsverkets dispositionsanslag</i>	1 500 000 kronor.

Uppskjuten fråga.

46:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande beträffande Kungl. Maj:ts under punkten 27 (Kraftstationer m. m.) framlagda förslag i vad detsamma avser anslag till Utbyggnad av nedersta fallsträckan i Umeälven, vilket utskottet härmed får för riksdagen anmäla.

Stockholm den 17 mars 1953.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Pålsson, Bergh, Hesselbom, Erik Gustaf Andersson, Edvin Thun, Erik Svedberg, Eric Holmqvist, Axel Andersson och Nils Theodor Larsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malmberg i Skövde, Bergström, Andersson i Malmö, Ståhl, Rubbestad, Svensson i Ljungskile, Eriksson i Sandby, Staxäng, fröken Elmén, herrar Johansson i Mysinge, Akerström, Hoppe och Jansson i Kalix;

dock att herr Löfroth deltagit i stället för herr Malmberg i Skövde vid behandlingen av punkten 21.

Reservationer.

- 1) vid *punkten 17:o*) (Byggnader och anläggningar) av herr *Åkerström*.
- 2) vid *punkten 20:o*) (Sjöfartsmateriel) av herr *Bergh*.
- 3) vid *punkten 21:o*) (Biltrafik)

a) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson*, herrar *Bergh*, *Axel Andersson*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng*, fröken *Elmén* och herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 122 och II: 179 samt I: 229 och II: 330, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, och att därför

dels den del i utskottets yttrande, som å s. 37 börjar med »Såvitt utskottet» och å s. 38 slutar med »till erinran», bort ha följande lydelse:

»I likhet med motionärerna finner utskottet vägande skäl tala för att någon fortsatt medelsanvisning till nu ifrågakvarande ändamål icke sker. Utskottet vill i detta sammanhang särskilt erinra om att ramen för statens järnvägars investeringsutgifter under nästa budgetår avses skola begränsas till ett belopp av 311 milj. kronor, vilket med ca 74 milj. kronor understiger den av järnvägsstyrelsen förutsatta medelsförbrukningen. Icke minst med hänsyn till de eftersatta behov som alltjämt föreligga på förevarande område synes det i hög grad angeläget, att inom nyss angivna ram investeringsverksamheten inriktas på sådana åtgärder som göra det möjligt för statsbaneföretaget att mera effektivt ombesörja sina egentliga trafikuppgifter. Detta kan ingalunda sägas vara fallet med den verksamhet som finansieras av anslaget till förvärv av billinjer, eftersom därigenom icke några nya eller mera ändamålsenliga kommunikationsmedel ställas till den resande allmänhetens eller näringslivets förfogande. I den mån behov av bättre samordning av trafiken på vissa sträckor föreligger, torde detta behov kunna tillgodoses genom överenskommelser med vederbörande privata bussföretag om samtrafiksförfarande. Av i motionerna lämnade exempel framgår även, att inom det enskilda busslinjenätet flera betydelsefulla initiativ i sådant syfte tagits, varför servicen från dessa företags sida ingalunda kan sägas vara sämre än den statens järnvägar genom sin billinjetrafik presterar. I detta sammanhang bör heller icke bortses från de krav i fråga om underhåll och garagering med därav följande ytterligare kostnader för statsverket som den fortgående utvidgningen av statens järnvägars bussrörelse medför.

Utskottet finner det vidare uppenbart, att statens järnvägar genom den nuvarande investeringsavgiften kommit att försättas i viss förmånsställning i förhållande till privatägda företag. Visserligen utgår icke sådan avgift vid förvärv av bussrörelse, oavsett vem som är köpare, men väl vid den nyan-skaffning av bilmateriel som privatföretagen verkställa. Då statsbaneföreta-

get för sin del icke erlägger någon investeringsavgift och samtidigt vidtar en mycket omfattande förnyelse av sin vagnpark, måste detta självfallet innebära ett försämrat konkurrensläge för de privata företagens vidkommande. De farhågor för en kontinuerlig socialisering av den enskilda billinjetrafiken som järnvägsstyrelsens hittillsvarande politik på nu behandlade område framkallat torde f. ö. komma att än mera besannas, därest det av busslinjeutredningen nyligen avgivna s. k. goodwillbetänkandet skulle läggas till grund för en framtida reglering av överlåtelseförfarandet vid statsförvärv av enskilda trafikföretag.

Av ovan anförda skäl anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till de i förevarande motioner framställda yrkandena. Mot Kungl. Maj:ts förslag i övrigt har utskottet däremot icke funnit anledning till erinran.»

dels ock utskottets hemställan under II. bort ha följande lydelse:

»II. med bifall till motionerna I: 122 och II: 179 samt I: 229 och II: 330, förstnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.»

b) av herr *Gustaf Karlsson*.